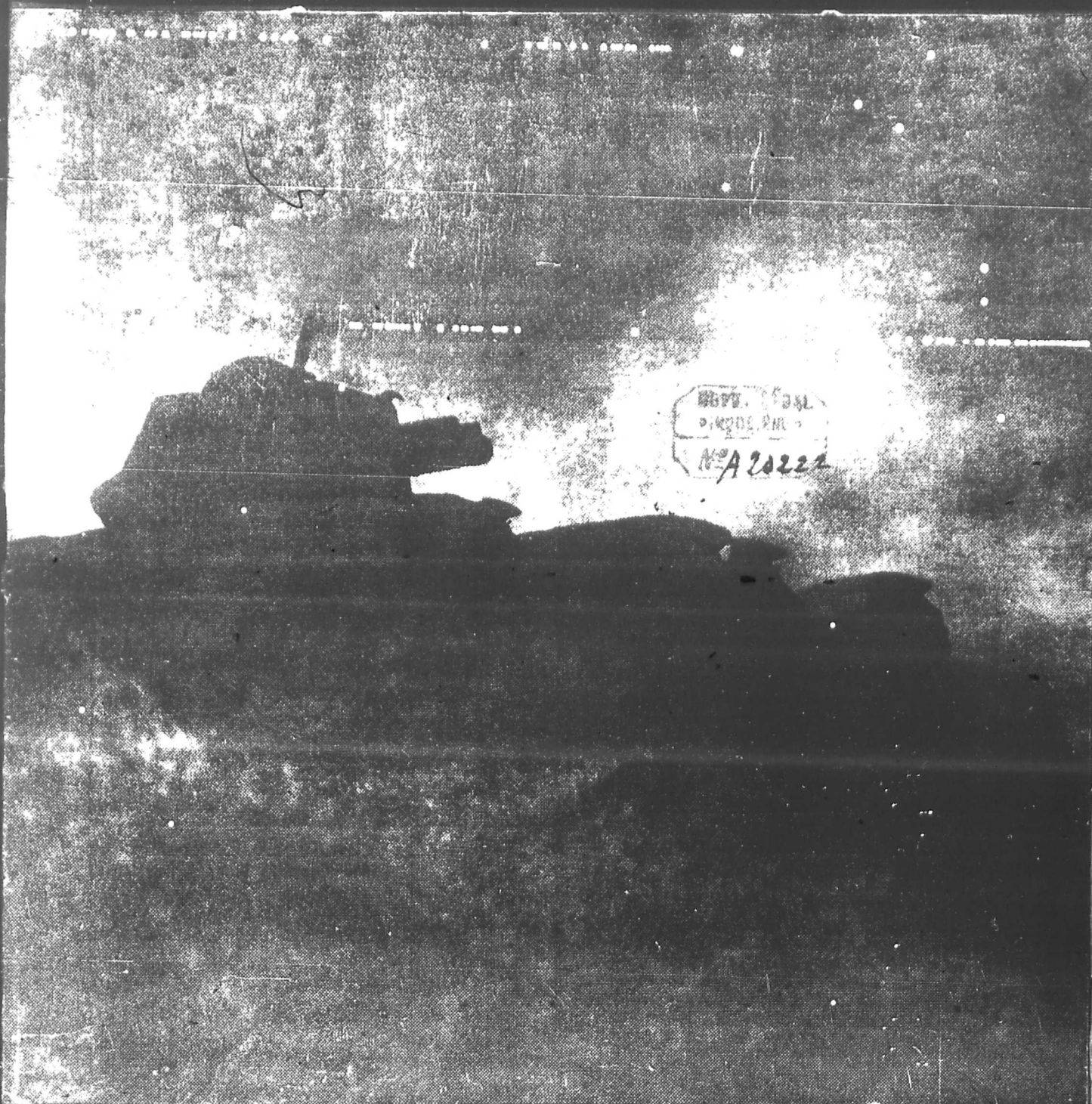

TRUNG BAO

CHU NHAT

NGUYEN...
...
N°A 20222

NGUYEN...
CHU-TRONG

SỐ CHIẾN-XA

Một chiến-xa phun lửa ở mặt trận Nga

SỐ 127 - GIA: 0320
13 SEPTEMBER 1942

BÁO HẰNG NGÀY XUẤT-BẢN Hôm thứ năm 30 JUILLET 1942 CÓ ĐĂNG TIN SAU NÀY:

Trong xóm bình kháng từ trước tới nay vẫn có nhiều cái tệ mà nhà chức trách « Tây uế » mãi vẫn không hết.

Nhiều chủ nhà hát nhướng cổ đào cho nhau không xin phép, nuôi á-đào ăn lậu, chứa khách ban đêm... và có đào thì có bệnh không chịu đi khám bệnh, tối tối thường ra đường lúi kéo quan viên...

Có nhiều đơn tố cáo và than phiền với nhà chức trách.

Ông huyện Hoàn long, tối hôm qua, phái người đi đình bắt thấy quả tang 4 nhà hát ở đường Tàu-bay, Nga-tư-sở, có có đào ra đường lúi kéo khách...

Những nhà này đều bị phạt đóng cửa 3 ngày.

Ngoài ra, các dịch các phố có đào cũng đã được lệnh giữ trật tự nghiêm ngặt hơn trước.

CỎ-ĐÀU NGÀY NAY NHƯ THỂ ĐÓ

Giữ trật tự có đủ không? Không! Lầu hồng hiện nay lẫn với lầu-xanh vì nhiều lẽ. Muốn « tây uế » có đầu, ta phải biết những lẽ ấy ra sao.

CÁC BẠN HÃY TRẢ LỜI TRUNG-BẮC CHỦ-NHẬT

1) Theo ý bạn, vì lẽ gì lầu hồng bây giờ lẫn với lầu xanh?

2) Vì lẽ gì nhiều người mong chờ tất cả có đầu phải đi khám bệnh?

3) Bạn có tin rằng nếu phòng vệ sinh cương quyết bắt tất cả có đầu đi khám bệnh thì thanh niên đỡ truy-lạc mà nghề có đầu cũng có hi vọng vãn hồi cái giá trị cũ về lịch sử?

Hãy tỏ bày ý kiến đi và chúng ta sẽ có một số báo rất đầy đủ về có đầu — Các đại-lý nên gửi thư về đất trước.

TUẦN - LỄ

Tuần lễ vừa qua, tuần lễ cuối tháng AOÛT 1942, cuộc chiến-tranh ở Âu-châu đã bước sang rằm thứ tư. Trong ba năm chiến-tranh vừa qua, nước Đức đã đi từ cuộc thắng lợi này đến cuộc thắng lợi khác đã chinh phục và kiểm soát được một phần lớn Âu-châu từ Na-uy đến Hi-lạp. Từ miền Tây-Ân đến tận bờ sông Volga và miền Caucas. Đức đã lần lượt thắng các nước thù địch, các nước chưa bị thua hẳn như Ana. Mỹ, Nga cũng bị thiệt hại lớn.

Từ hồi juin 1941, cuộc chiến-tranh Nga-Đức sừng ra. Đức đã gặp kẻ địch-thù địch đáng và đã bước vào một thời kỳ chiến-tranh rất gay go. Tuy vậy, trong hơn một năm nay, lại một trận phía Đông. Đức và các nước đồng minh cũng vẫn giữ được phần thắng và hiện đã chiếm được một phần lớn các khu sản xuất nhiều vật liệu và các khu kỹ nghệ quan trọng của Tô Nga và đã làm giảm được một phần lực lượng của Hồng quân.

Sang tuần lễ thứ nhất năm chiến-tranh thứ tư, trang-tám-diềm cuộc chiến đấu vẫn ở mặt trận phía Đông nhưng dời về miền Nam từ Voronej đến gần Caucas. Khắp mặt trận miền Nam nước Nga đó, trong 70 ngày tấn-công vừa rồi quân Đức và đồng-minh Đức vẫn luôn luôn thắng lợi. Tuần lễ cuối tháng AOÛt, quân Đức, Lỗ đã chiếm được các nơi trọng yếu trên bán đảo Taman liền dọc bờ biển Hắc-hải và lấy được hải-cảng Anapa ngày 31 AOÛt. Hôm sau 1er Septembre, quân Đức Lỗ ở bán đảo Kerich có một hạm đội nhỏ trợ chiến đã vượt qua eo biển Kerich mà phá các phòng tuyến trên bán đảo Taman. Những toán quân Nga cuối cùng trong khu này đều bị bắt học. Từ Anapa quân Đức Lỗ đang tiến xuống phía Nam và hải-cảng cuối cùng của Nga trên hắc-hải, Novorossisk hiện đã thất thủ. Tại miền Caucas, phía tây ngọn núi Elbrouz, các toán sơn binh Đức lại vừa chiếm được mấy đường hầm nữa rất trọng yếu trong núi.

Trong Hắc-hải, các đội pháo thuyền nhỏ của Đức Ý vẫn luôn luôn đánh hạm đội Nga.

Trận đánh lớn lao nhất là ở miền giữa khuynh sông Don và sông Volga, quanh thành Stalingrad. Từ mấy hôm nay quân Đức vẫn thắng và vẫn tiến được vào các phòng tuyến của thành Stalingrad tay quân Nga vẫn đem theo quân cứu viện tới và

QUỐC - TẾ

phản kháng chiến rất là dữ dội trong khu đó. Theo các tin cuối cùng thì quân Đức do miền Tây-Bắc và Tây-Nam đã phá được cái phòng tuyến trong của thành Stalingrad và hiện quân Đức và Nga đang đánh nhau dữ dội trong các phố? Quân Đức đã tiến đến bờ sông Volga ở phía Bắc thị-trấn đó và đã kiểm soát được hết các đường giao thông quanh miền Stalingrad. Thị trấn này hiện nay đã bị cô lập và chắc vận-mệnh của nó sẽ định đoạt nay mai. Suốt ngày này đến ngày khác từ hơn 20 hôm nay hàng ngàn phi cơ Đức vẫn đến đánh phá Stalingrad và thành đó hiện nay chỉ là một đồng với gạch nát, không mấy nhà là đứng vững được nữa.

Muốn cứu vãn tình-thế miền Nam, đại-tướng Joukov chỉ-huy quân Nga ở mặt trận giữa miền Mạc-tư-khoa từ một thông nay vẫn tấn công rất dữ dội ở miền Rjev và Kalonga. Trong khu từ Kalonga đến Médyn, các cuộc tấn công của quân Nga đều bị thất bại và quân Nga bị thiệt hại rất lớn. Ở miền Rjev, quân Nga đánh rất dữ nhưng cũng chỉ khắc phục được một ít làng không quan-hệ. Sự thắng lợi nhỏ đó không thể nào bù được sự thiệt hại rất lớn của Hồng-quân vì theo tin Đức thì từ một tháng nay Nga đã bị thiệt tới 1.600 chiến-xa bị phá hủy.

Cả ở miền Nam hồ Ladoga gần Léningrad, quân Nga cũng tấn công rất mãnh liệt nhưng cũng không được kết quả gì đáng đáng.

Ở Bắc Phi, mặt trận gần, gần từ mấy lâu nay, đến hôm 1er Septembre vừa rồi, quân Đức-Ý ại tấn công vào phòng tuyến của Anh khiến cho Anh đã bị thiệt hại tới 50 chiến-xa. Thống-chê Rommel không để cho quân địch nghỉ ngơi phút nào và vẫn bắt quân Anh phải dằng-dằng nhiên quân và

chiến-cụ ở mặt trận Ai-cập. Tin cuối cùng nói một tướng Tân-tây-lan chỉ-huy đội quân của thuộc-dịa tự trị đó vừa bị quân Đức bắt làm tù binh.

Tin Anh nói đã ngăn được cuộc tấn công của Đức, Ý. Anh định chiếm đảo Cérigoo là một đảo nhỏ ở phía tây bắc đảo Crète nhưng bị thất bại.

Trong tuần vừa rồi, về mặt trận trên Đại-tây - dương, các tàu ngầm Đức lại đánh đắm được nhiều tàu buôn đồng-minh. Trong số 808.000 tấn của đồng-minh bị đắm trong tháng AOÛt, một phần lớn là công của các tàu ngầm « trục ».

Đức lại vừa bắt được trong mình các tù binh Anh dự vào cuộc đổ bộ Dieppe nhiều tài-liệu quan-hệ tỏ ra rằng Anh có ý định đổ-bộ một cuộc hành binh lớn lao để lập mặt trận thứ hai ở miền bờ biển Pháp này. Tài-liệu đó là những huấn-luyện ban cho các võ quan Anh dự cuộc đổ bộ chưa trong một cuốn sách dày tới 120 trang đánh máy.

Chắc hẳn từ nay đến hết năm, Anh còn phải tổ chức nhiều cuộc hành-binh như cuộc đổ bộ ở Dieppe để làm hải lòng Nga, nhưng chắc quân Anh, Mỹ khó lòng mà thành công được. Cuộc chiến-tranh càng kéo dài, Anh càng biết rằng không thể nào thắng trận được bằng lối cô-động suông, bằng vàng bạc và bằng các tàu cùng các vật liệu giúp cho Nga. Trong một cuộc chiến-tranh, ngày nay cũng như ngày xưa cần phải thắng ngoài mặt trận mới có thể kết liễu chiến-tranh được.

Ở Tây-ban-nha vừa có việc thay đổi trong chính phủ: Trung-tướng Gomez Jordana vừa được cử lên thay M. Serrano Suner làm ngoại giao (tổng - trưởng, còn đại-tướng Asensio thì được cử làm (tổng - trưởng chiến-tranh. Đại-tướng Franco từ nay đứng trông nom lấy việc đánh trong khi vẫn đứng đầu chính-phủ Tây-ban-nha. Tuy vậy, chính-sách ngoại giao của Tây-ban-nha vẫn không thay đổi theo lời tuyên bố của phát ngôn nhân chính-phủ Franco.

Tin OHI 1er-9-42 báo rằng ở Đức vừa có nạn động đất trong ngót nửa tiếng đồng-hồ. Lại tin Domei ngày 31-8-42 báo rằng ở Nhật vừa làm lễ kỷ-niệm thập-cửu chu-niên trận động đất 1923.

Các bạn! Muốn biết động đất có liên-lạc gì đến chiến-tranh không, muốn biết trận động đất 1923 ở Nhật ra thế nào, muốn biết những nạn động đất ghê gớm nhất thế giới và tất cả

Những tai nạn khác ghê gớm nhất thế-giới

xin đón coi T.B.C.N. số sau. Bằng vào những tài-liệu rất xác-thực, chúng tôi xin kể về các nạn động đất

NHỮNG THIÊN-TAI RỪNG RỌN

và không quên để bạn đọc thấy cả những vụ định hạch khủng khiếp ở nước ta ngày trước.

Trong khi ấy, chúng tôi vẫn sửa soạn một số đặc biệt rất đầy đủ mà mọi người chưa từng thấy bao giờ!

PHI-CƠ

Tuần lễ Đông-Dương

— Quan Toàn-quyền đã ký nghị-dịnh ban hành sắc-lệnh ngày 4-8-42 sửa đổi lại sắc lệnh ngày 14-5-24 nói về việc mở trường tư.

Trái với sắc-lệnh ngày 14-4-24, các trường tư có thể xin được phép quan Toàn-quyền mở lớp dạy tiếng Việt-dông.

— Theo nghị-dịnh 27-8-42, quan Toàn-quyền đã cho sửa đổi giá tiền gửi bưu-khiên như sau này:

— Gửi trong xứ, mỗi gói 3 kilô Op.80, 15 kilô Op.80, 20 kilô Op.80, 15 kilô 1p.40, 20 kilô 1p.80. Bưu-khiên gửi từ Bắc vào Trung và Trung vào Nam gấp đôi giá trên.

Bưu-khiên gửi Bắc vào Nam: 3 kilô 1p.00, 5 kilô 1p.70, 10 kilô 3p.00, 15 kilô 4p.60, 20 kilô 6p.00.

Các bưu-khiên gửi đối không kê giá bị mất thì 3 kilô được đến 10p, 5 kilô được đến 15p, 10 kilô được đến 25p, v.v.

Những bưu-khiên mà việc dài tải tốn kém phải chịu thêm một khoản thuế phụ nữa.

— Ngày 25 Aout những thuyền muối ở Văn-lý đã đến nơi và Hanoi lại có muối ăn như thường.

Hanoi không thiếu muối nữa và có thể mua muối với giá đã định là bảy xu rưỡi một cân. Nhà chức-trách đã cho phép các hiệu bán muối trong thành phố được đem muối vào các chợ Đông-xuân, Phúc-tân, Hàng Bè, Hàng Da, Cửa Nam Chợ Mơ bán lẻ.

— Hôm 28 Aout hội-dồng Hóa-giá họp để quyết định hạ giá gạo Bắc-kỳ mỗi tạ xuống 0\$50.

Giá gạo Bắc-kỳ hiện thời hạng nhất 22\$, nhì 21\$, ba 20\$.

— Trong phiên hội-dồng thành-phố hôm 28 Aout các

ông hội-viên Pháp Nam đã bàn tới việc trợ cấp cho thành-phố Orléans ở bên Pháp là nơi có nhiều nhà cửa bị tàn phá.

Nhưng thành-phố Orléans thuộc về quỹ của Đông-dương trợ cấp. Vậy Hanoi sẽ đảm-nhận sự trợ cấp tỉnh Orchies Nord. Mối tiền trợ cấp dự định là 65.000 \$.

— Theo nghị-dịnh mới thì từ nay ngoài nhà Hát Tây mà từ trước đến giờ mỗi khi có cuộc vui gì các nhân viên sở Cảnh-sát vẫn được phép vào để giữ trật tự, tại các nơi tụ họp của công chúng hay tại các rạp chèo bóng nhân viên sở Cảnh-sát cũng được lần vào để trông coi và để phòng mọi sự xảy ra.

— Hội-dồng hóa-giá vừa định giá bán đường Hiệp-hòa: 42 \$ 36 một tạ, bán lẻ 0 \$ 47 một kilô. Đường Tuy-hòa, ở Hanoi cũng theo giá trên. Giá đường ở các tỉnh theo hội-dồng hóa-giá các tỉnh.

— Tại Đông-dương mới đặt ra một thứ Lao-công danh-dự hội tinh để thưởng cho những người sau này:

Thợ thuyền hay nhân viên làm công người Đông-dương hay người Á-châu tại các công xưởng, nhà buôn, sở mỏ, đồn điền cùng những người hầu

Thống-chế Pétain đã nói:

«Sở dĩ có cuộc chiến-tranh này là để trả thù cho cái Án. Nước Pháp quyết tâm sẽ dự vào sự trả thù ấy và hợp-tác rất thành-thực, để ngỗ-hữu mong dựng một nền hòa-bình vững-trải ở Án - Châu và thế giới».

hạ, người Đông-dương đã làm việc được lâu năm, tinh hạnh tốt, những tư nhân, những thuộc-viên người Đông-dương đáng khen về sự tận tâm.

Quan Toàn-quyền sẽ ban thưởng bội tinh ấy theo lời đề nghị của quan thủ-hiến địa-phương.

Mỗi năm sẽ định về ban thưởng một lần trừ khi có dịp đặc biệt lại có dịp thưởng thêm.

— Chiều hôm 2 Septembre, tại Bắc kỳ có cơn bão-dông. Các phi-cơ Tàu bay qua địa-hạt Bắc-kỳ, thả bom xuống miền lân-cận trường bay Gia-lâm. Thiệt hại rất ít (thông cáo).

hôm 11 juillet 1942, đức Bảo-đại có hạ dụ ấn định các giới hạn mới của nhượng địa Pháp ở Hanoi: tất cả huyện Hoàn-long, mấy làng thuộc phủ Hoài-đức và thuộc huyện Thanh-tri.

SÁCH MỚI

T.B.C.N. vừa nhận được: YÊU VÀ THÙ của HỌC-PHI, dày 167 trang, giá 0 \$ 85, nhà KIẾN-THIỆT xuất-bản.

NHỮNG MỘNG ĐẸP CỦA TINH YÊU tập chuyện ngắn của NG.-SĨ-ĐẠO dày 111 trang, giá 0 \$ 50, nhà TÂN-HÓA xuất-bản.

TỬ MỠ của LÊ-THANH, dày 106 trang, giá 0 \$ 80, nhà CỘNG-LỰC xuất-bản.

SÁCH HOA MAI số 21 và 22. Xin có lời cảm ơn các nhà xuất bản và giới thiệu với bạn đọc.

Lần này đèn lượt ngài trứng số Đông-Pháp

Lịch trình tiến hóa của chiến-xa từ thượng-cổ đến ngày nay

Tank — mà người ta dịch là chiến-xa — tank là tiếng Anh, nên nhiều người vẫn tưởng lầm rằng chiến-xa là do người Anh chế-tạo ra trước nhất. Thật ra, tank không có nghĩa là chiến-xa, tank nghĩa là cái bình chứa; và chiến-xa không phải sinh đẻ tự nước Anh.

Sở dĩ tới nay người ta vẫn còn gọi chiến-xa là tank, là có lẽ vì thấy người Anh gọi đạo chiến-xa là «tank's corp».

Chiến-xa, chưa hề ấu-chiến, máy kéo «Holt» có bánh ra đời. Nhìn thấy máy ấy, một người Pháp suy-nghĩ và tìm kiếm. Người Pháp ấy là đại-tá Estienne, một người xưa nay vẫn hằng mơ-ước có một chiến-cụ có thể vận-dộng dọc ngang trên chiến-trường, vượt qua được những địa-thể hiểm-trở.

Năm 1915, giữa hồi Âu-chiến, máy kéo «Holt» có bánh ra đời. Nhìn thấy máy ấy, một người Pháp suy-nghĩ và tìm kiếm. Người Pháp ấy là đại-tá Estienne, một người xưa nay vẫn hằng mơ-ước có một chiến-cụ có thể vận-dộng dọc ngang trên chiến-trường, vượt qua được những địa-thể hiểm-trở.

Chẳng nề công-lao, chẳng ngại khó-khăn, chẳng bao lâu ông đã tìm thấy... ào-mòng chiếc xe thành thực-sự hiển-nhiên.

Thống-chế Joffre, hồi ấy là Tổng-tư-lệnh quân Đông-minh tân-thành công việc của ông.

Thế rồi mấy tháng sau, trận Verdun, nhiều chiến-xa hạng nặng đã tung hoành trên chiến-địa, sau khi đã thí-nghiệm thành công tại rừng Marly. Công chúng cho nó cũng như máy kéo «Holt» của Anh là thứ máy thường dùng để chở đất sào, nên liền gọi là xe tank. Nhà binh Pháp không bằng lòng cho một chiến-cụ do người Pháp sáng-chế đội một tên Anh vô nghĩa lên mệnh-danh cho là «tracleur Ratiene».

Thiếu-ương Estienne (bấy giờ đại-tá đã thăng chức thiếu-ương) vốn người khiêm-tốn từ ý không tán-thành danh-từ mới đó, mà xin cải gọi là «char» (chiến-xa) hay «char de combat». Thế nghĩa là chiến-xa chính do người Pháp sáng chế, mà tới nay, nhiều người hầu như quên khuấy đi mất.

Đó là nói về chiến-xa kiểu máy-móc ngày nay. Còn gọi là chiến-xa, thì chiến-xa có từ đời thượng-cổ, chứ không phải từ năm 1915.

Chiến-xa trong Thần-thoại

Thật vậy, trong thượng-cổ-sử các nước, người ta vẫn thường thấy nói đến chiến-xa.

Trước hết, trong Thần-thoại Hy-lạp, La-mã, có chép rằng thần Apollon đánh xe «char» của thần mặt trời đi khắp không-trung, nên ánh sáng mới dội xuống hạ-giới. Cái «char» của thần Apollon người ta thường tưởng-tượng về có hai bánh, phía trước nhỏ cao lên như mũi thuyền, do hai con thần-mã thắng cương kéo đi mau như gió.

Chiến-xa Hy-bá-lai

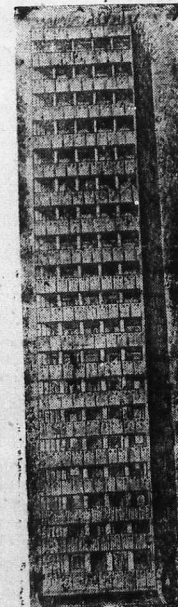
Các nhà tôn-giáo tiên-tri người Hy-bá-lai (Hébreu) cũng có nói đến và tả những chiến-xa của quân thành Ninive và thành Baby-lone rất rõ-rệt.

Xe làm bằng gỗ rất lớn, cao như những ngọn tháp, bánh bằng gỗ đặc, do những con ngựa mình phủ thiết-giáp kim mịt kéo đi, hai bên cạnh sườn ngựa có đeo những cái liềm sắt rất sắc. Trên xe có những quân-sĩ cầm giáo và cung tên, xe đi đến đâu tàn hại địch-quân đến đấy, thật là lợi hại vô cùng. Đứng chốt vót trên nóc xe, quân phá-thành vượt vào thành-trị để như bốn, còn quân-sĩ ở tầng dưới thì dùng súng-cỏ phá vỡ chân thành.

Chiến-xa Hy-lạp, La-mã

Dân Hy-lạp thời cổ cũng là những dân dùng chiến-xa rất giỏi, vì bốn năm một lần có vận-dộng hội mở ra để trai-tráng toàn-quốc thi-vẽ mà trong các môn võ nghệ thời bấy giờ, đánh xe bò là một môn trọng yếu. Như vậy, bảo rằng hết thấy trai-tráng Hy-lạp khi ra trận đều thạo đánh chiến-xa, cũng không phải là ngoa.

Chiến-xa của họ thời bấy giờ toàn làm bằng gỗ có khi cao tới 20 tầng, từng nào cũng cao hơn

Một kiểu chiến-xa thời cổ Hy-lạp, cao 20 tầng do ngựa hay bò kéo

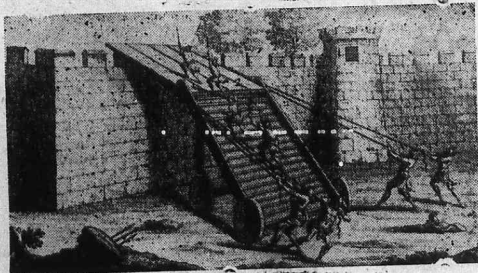
đầu người lớn, có nhiều thứ hoặc là chiến-xa phá thành, hoặc là chiến-xa bắn tên, hoặc là thang mây vượt thành-tri, hoặc là xe chở nhưng-trang của tướng-tá, hoặc là xe chở cối xay bột mì, lương-thực, giáo-mác, lao-mộc, cuốc sừng, giầy chày, các đồ làm thuốc, hoặc là xe chở lính bị thương v. v... đủ thứ. Xe có bốn bánh hay hai bánh gỗ đặc, do bò hay ngựa kéo, nhưng phần nhiều là do bò kéo đi, ý-ách, chậm chạp.

Người La-mã thời cổ cũng dùng những chiến-xa tương-tự như vậy.

Thi-hào La-mã Virgile nói đến những "thứ xe" *« kera rita và rera-ri »*, chính là những thứ chiến-xa nặng nề cồng-kênh tả trên kia vậy.

Chiến-xa thời cổ Trung-hoa

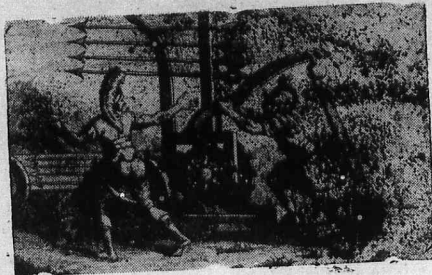
Theo sách *« Hán-thư Địa-lý-chí »* và sách *« Đ-sử Khảo »* của Tiền-châu, thì người Tàu biết dùng xe hay xe từ đời thái-cổ (ta nên chú ý đến chỗ này : xe và char đồng âm; không hiểu xa của Trung-hoa hay char của Hy-lạp ra đời trước?). Người chế-tạo ra xe đầu tiên ở Trung-hoa là vua Hoàng-đế sống vào khoảng năm 2697 trước Thiên-chúa giáng-sinh, nghĩa là trước đây hơn 4000 năm. Có điều là xe (xe) thời ấy chế ra chỉ cốt dùng để chở nặng và đi xa mà thôi, chưa gọi là chiến-xa được.

Thang vượt thành của Hy-lạp thời cổ

Cứ thế, những điều ghi chép trong kinh Thư thì mãi đến nhà Hạ, tại Trung-hoa mới dùng xe để đánh trận. Ông vua nhà Hạ dùng chiến-xa ra trận trước tiên là Khải-vương sinh vào năm 2197 trước Tây-lịch kỷ-nguyên. Như vậy, Trung-hoa biết dùng chiến-xa từ hơn 4000 năm nay rồi. Có điều bấy giờ chiến-xa chưa được đặc dụng gì cho lắm. Cho mãi tới đời vua Thành-Thang là vua sáng-ngiệp nhà Thương, sinh vào năm 1766 trước Thiên-chúa, chiến-xa cũng vẫn chưa được địa-vị trọng yếu trên mặt trận. Sách *« Lễ-thí suân-thu »* chép rằng vua Thang đánh giặc Di-đại-Hy chỉ dùng bảy cỗ chiến-xa thành hàng chữ nhất mà chỉ một trận bắt ngay được tướng giặc.

Qua đời Thương, đến đời nhà Chu, chiến-xa chế đã tinh xảo hơn và đã có một địa-vị trọng

Máy bắn nỏ thời cổ của Hy-lạp

yếu trong trận mạc.

Xe đóng bằng gỗ thật kiên-cố ngoài bọc da (cách-xa) để ngừa những mũi tên, mũi giáo, đầu trực bánh xe có bọc sắt, mỗi xe có bốn hay sáu ngựa kéo. Tướng-sĩ ngồi trên xe, và ngựa kéo xe đều mặc áo giáp kiên-cố.

Lúc Võ-vương (1122 trước Thiên-chúa) đem quân đánh vua Trụ nhà Thương, để lập nên cơ nghiệp nhà Chu dùng khá nhiều chiến-xa kiểu đó gọi là *nhung-xa* để quyết thắng.

Mạnh-Tử nói : « Vua Võ đánh Trụ có *nhung-xa* trăm cỗ ».

Do đó, người ta có thể nói rằng chiến-xa bắt đầu thịnh hành từ đời nhà Chu (1122 trước Thiên-chúa). Cách đây trên 4000 năm.

Thịnh hành cho đến nỗi khi nhà Chu phong công-thần và tôn-thất là vua các nước chư-hầu, đến lấy số xe để định tước-vị và nước lớn được nhỏ. Nhà Chu định rằng nước chư-hầu lớn được phép có một ngàn cỗ chiến-xa, nước nhỏ bảy trăm, nước bé nhất được 100 cỗ.

Trong các kinh truyện Không Mạnh, người ta thường thấy nói « *Thiên thặng chi quốc* », nước có nghìn cỗ xe, tức là nói số chiến-xa nước lớn được phép dùng theo chánh lệnh nhà Chu vậy.

Chánh-lệnh ấy, sau nhà Chu suy-nhược đi, nhiều nước chư-hầu trở nên lớn mạnh, không coi vào đâu nữa, nên từ đời Uy-vương (781) Bình-vương (770 trước Thiên-chúa) trở đi, số chiến-xa, các nước chư-hầu dần dần tự tiện tăng thêm trái

với mệnh-lệnh của vua Thiên-tử (vua nhà Chu), như nước Tấn bấy giờ có tới 3000 chiến-xa, nước Tần có 2000.

Chiến-xa chẳng những thịnh hành mà chế-tạo lại mỗi ngày một tinh-xảo, kiên-cố và tiện-dụng, như dùng để lên cao trình-sát trận-thể địch quân có ba kiểu chiến-xa riêng :

1. — *Lân-xa*, có hai ba tầng gác.
2. — *Sân-xa* xe có vòm che kín như cái tổ.
3. — *Hiên-xa* xe có lợp nóc bằng gỗ.

Đánh thành bầm trận, thì có bốn kiểu chiến-xa khác nhau gọi là *Lâm, Xung, Bi* và *Ôn*. Đuôi giặc, thì có một kiểu chiến-xa riêng vừa mau vừa nhẹ, gọi là *Do-xa*.

Suốt đời nhà Chu, chiến-xa đều thông-dụng như vậy.

Sau đó sang đời nhà Tần, chiến-xa dần dần mất địa-vị trên chiến-tràng, nhường chỗ cho kỵ-binh và bộ-tốt.

Đến đời Hán, Hàn-Tín mới lại tái-bản một trận lớn dùng toàn chiến-xa để vây hãm quân của Hạng Võ và thắng trận một cách vẻ vang (Xem bài của Phú-son). Sau này đến đời Tống, người ta lại thấy Cao-Lỗng bày trận chiến-xa.

Chiến-xa thiên-nhiên

Cứ thế cách-tác-dụng và mục-đích của chiến-xa, thì ngoài chiến-xa thực-hiện, lại có một hạng chiến-xa khác, không phải là chiến-xa, mà có công-dụng và tính cách như chiến-xa.

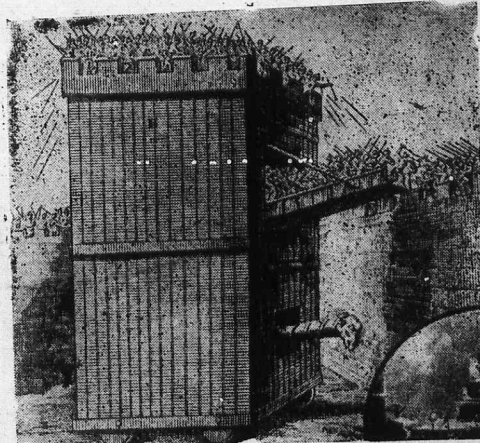
Đó là những chiến-xa thiên-nhiên. Tức như vua Annibal thời cổ có cho một đàn voi xông vào đuổi đánh quân La mã, Diên-Đon dùng một đội trâu xông có gài gươm dao, đốt đuôi cho chúng xông vào phá quân Yên và cướp lại hơn 70 thành trì. Không-Minh dùng một đàn ngựa lừa để phá quân Mạnh-Hoạch, Phạm-ngũ-Lão dùng đàn voi để diệt quân Ai-lao v. v...

Voi và trâu hoặc đi đầu có tính cách và công-dụng như chiến-xa, có thể gọi là chiến-xa thiên-nhiên vậy.

Chiến-xa hồi thập-lục thế-kỷ

Sau Trung-hoa và Hy-lạp hàng mấy chục thế-kỷ, nước Pháp và các nước Âu-châu hồi thập-lục thế-kỷ vẫn dùng những chiến-xa chẳng văn-minh tinh xảo hơn chút nào.

Những kiểu chiến-xa thời ấy, mà người ta được thấy hình ảnh để lại, đóng bằng gỗ, cao hai tầng, có bốn bánh gỗ đặc, hoặc bánh xe có tay-hoa như bánh xe bò hiện giờ, có kiểu lộ thiên, có kiểu có nóc khum-khum như kiểu xe lục-lộ làm đường ngày nay. Tuy cao hai tầng, song quân sĩ cầm khi-giới chỉ đứng ở tầng trên, vì không có tầng dưới. Số đi phải làm cao lênh-nghenh đến hai tầng như thế là vì cần phải che kín uân cả con ngựa kéo xe thắng ở giữa bốn bánh xe, người đứng ngoài chỉ nhìn thấy bốn vỏ ngựa.

Chiến-xa phá thành của Hy-lạp thời cổ

Động ngựa như vậy, cỗ nhiên là xe không chạy được mau, song được cái tiện lợi là ngựa khỏi mang thiết-giáp hộ-vệ như ngựa kéo chiến-xa thành Babylone và nước Tàu thời xưa.

Giá trị chiến đấu của những kiểu chiến-xa ấy khỏi phải nói thì ai cũng biết là chẳng có gì.

Chiến-xa đời vua Louis XIV

Sang thế-kỷ thứ 17, và riêng triều-dại vua Louis XIV là một thời-dại văn-nghệ đại thịnh ở nước Pháp, chiến-xa cũng chưa tiến được mấy bước đường. Trại lại công-dụng của nó trên mặt trận lại có vẻ kém sút. Vì chiến-xa thời bấy giờ không dự cuộc chiến-đấu. Người ta mang những cỗ xe lớn vừa cồng-kênh vừa nặng nề theo quân đội là để chở quân-trang của tướng tá, lương-thực và chiến-khi dự phòng. Chiến-xa đi chậm như sên, nhiều khi bộ-binh phải dừng lại đợi.

Điều này cũng nên biết là chiến-xa thời ấy do các công-ty doanh-nghiệp bao-thầu chế cho nhà vua hoặc cho nhà nước thuê định giá mỗi trận là bao nhiêu đó.

Một kiểu chiến-xa ở châu Âu hồi thập lục thế kỷ

Chiến-xa hồi thập-bát thế-kỷ

Vì chiến-xa do các công-tý doanh-nghiệp bao-thầu, nên tướng-linh và triều-thần thường ăn thông với các chủ-thầu, hoặc đút phần chia lãi với họ, nên chiến-xa đóng cấu-thả tác-trách, chẳng kiên-cố chút nào, có khi đang đi thì gãy trục bánh xe, hoặc bánh xe long chốt thình lình rời ra làm xe ngã chúi một góc xuống. Vì thế nên thời Cách-mệnh 1789, Chánh-phủ bắt lệ cho bao-thầu chiến-xa, và lập lệ xung công xe có cửa-từ-gia, để dùng vào việc binh. Thành ra, trong quân có đủ thứ chiến-xa kịch-thước, kiểu-cách khác hẳn nhau, chẳng khác gì một toán quân ô-hợp.

Chiến-xa đời Hoàng-đế Nã-phá-luân

Sang đầu thế-kỷ thứ 19, đời Hoàng-đế Nã-phá-luân đệ-nhất, chiến-xa Pháp mới được cải cách đổi-chất.

Vốn là một nhà dùng binh mau chóng hoạt-động, Hoàng-đế Nã-phá-luân không chịu được sự xe có vận tải đi lẫn với ba-quân làm ngăn trở cả việc tiến thoái. Ngài liền nghĩ một đội quân coi riêng về việc vận tải. Đó là quân vận tải trước tiên ở châu Âu.

Ngày 2 Septembre 1804, ngài ra lệnh xung công

từ quận Mont-Tonnerre đến quận Haute-Saône tất cả ba ngàn năm trăm cỗ xe tứ mã, mỗi xe có hai người cầm cương. Mỗi tía cầm cương ngựa, mỗi ngày được hai bữa bánh, một bữa cho ngựa và lương người mỗi ngày 15 xu, ngựa mỗi ngày 30 xu. Ba ngàn rưỡi cỗ xe, gồm 7000 người cầm cương và 14.000 ngàn con ngựa tính ra thức ăn và tiền lương một ngày đã tốn phí khá nhiều. Nhận thấy chỗ đó, nên năm 1806 Hoàng-đế lập ra một đội quân vận tải với những chiến-xa đóng riêng cho nhà binh.

Mỗi đại-đội vận tải có 4 cỗ xe hòm, hai xe đựng bánh, một xe chở giấy, một xe quân-trang khi-giới.

Ngày 26 Mars 1807, Hoàng-đế lập hẳn một đội vận-tải lớn gồm hơn 3500 cỗ xe chở súng đạn và hơn 500 cỗ xe chở lương-thực quân-trang.

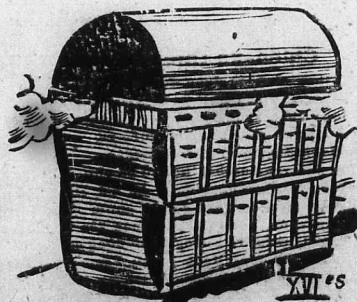
Khi kéo đại-binh sang đánh Nga, Hoàng-đế cho đem theo tất cả mười ngàn cỗ chiến-xa chưa lương-thực đủ cho ba quân dùng trong 20 ngày. Nhưng Hoàng-đế sau bại trận trở về tay không, bỏ lại chiến-trường tất cả số chiến-xa đó cùng hàng ngàn tử-thu tướng-sĩ.

Thi-hào Pháp Victor Hugo nói đến những « thứ chiến-xa lớn rầm-rĩ trở về tan chiều », chính là chỉ vào những chiến-xa thời vua Louis XIV và thời Hoàng-đế Napoléon.

Chiến-xa tưởng-tượng

Sau thời Hoàng-đế Napoléon ít lâu, năm 1865, đã có người nghĩ cách dùng chiến-xa làm một vũ-khí trọng-yếu tại chiến-trường.

Theo kiểu vẽ còn lưu lại, thì kiểu chiến-xa tưởng-tượng này hình giống như một chiếc chậu thau khổng lồ áp xuống làm toàn bằng sắt, trên nóc có ống khói thông hơi, phía trước có chạc thừng 4 lỗ hay 6 lỗ, để miệng đại-bác chĩa ra ngoài, hai bên sườn phía dưới có gài 4 chiếc liềm

Chiến-xa là sản phẩm thập lục thế kỷ

đầm nhọn hướng về phía trước, phía trên mỗi bên có hai khẩu súng chĩa miêng ra. Chiến-xa này không do ngựa kéo mà tự-động bằng máy đốt than, nên trên nóc có thò lên cái ống khói.

Kiểu chiến-xa này không biết do ai tưởng-tượng ra, kể đã tính xáo tiến bộ, song chưa lớn mạnh, ghé gờ bằng kiểu chiến-xa do Đức-hoàng Frédéric-Guillaume III tưởng tượng họa ra năm 1897.

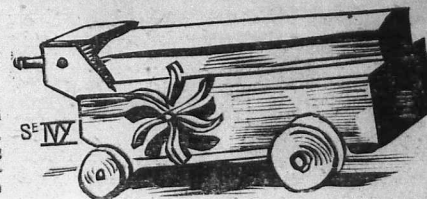
Thật là một kiểu chiến-xa vĩ-dại, đến ngày nay cũng chưa có kiểu nào vĩ-dại bằng. Kiểu này, Đức - hoàng không gọi là chiến-xa mà gọi là thành trì lưu-động, chạy bằng máy, có ống khói thò lên nóc, hình thù cơ- như một toa xe hỏa khổng-lồ.

Một kiểu chiến-xa châu Âu về thập-lục thế-kỷ do ngựa đứng nấp ở phía giữa kéo đi

bọc toàn thiết-giáp, chung quanh những thoi sắt nhọn tua tủa ra như chông gai, phía trước có chạc thừng ba lỗ, mỗi lỗ chỉ hai khẩu đại-bác, hai bên sườn mỗi bên có trở 8 lỗ như 8 cái cửa sổ nhỏ, mỗi lỗ có một khẩu súng chĩa ra, coi rất lớn mạnh. Cứ coi kích thước chiến-xa này, thì phía trong phải đựng được non 100 người là ít. Bánh xe thì giấu kín dưới làn thiết-giáp coi kiểu cổ vũ cùng, thật không hề với tên gọi. Song tiếc thay đó chỉ là một kiểu chiến-xa tưởng-tượng không bao giờ được đem thực hành, vì lớn quá, như vậy tất tốc lực không được bao nhiêu, và khó bề tác-dụng.

Kiểu chiến-xa tưởng-tượng gần nhất với chiến-xa tới tận ngày nay là kiểu chiến-xa do một người Anh tên là Pennington họa ra hồi năm 1900. Kiểu này đại-thể coi như một con rùa lớn, trên lưng có những tấm thiết-giáp quây tròn, dùng làm chỗ cho quân nấp để bắn. Tuy

Chiến-xa hồi thập-lục thế-kỷ

nhiên kiểu này còn kém các chiến-xa hạng xoàng nhất ngày nay, vì không thể leo đường gốc được và không đủ sức hộ vệ cho quân-sĩ trên chiến-xa. Điều trái-ngược hơn hết là kiểu này, phần được hộ-vệ kiên-cố nhất lại là máy móc chiến-xa.

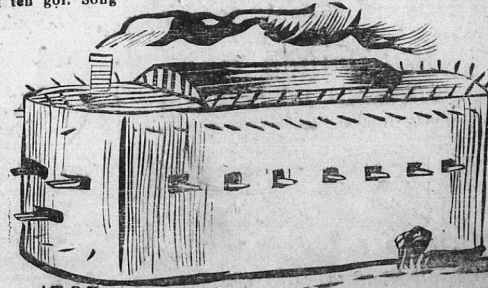
Rút lại, những chiến-xa tưởng tượng này dù chưa được thực hiện, song đã giúp cho người ta suy nghĩ tìm tòi để tạo nên các kiểu chiến-xa hoàn toàn như ngày nay. Và biết đâu Thiệu-tướng Pháp Estienne chẳng đã do những kiểu chiến-xa vẽ trên giấy đó mà nảy ra cái ý nghĩ tạo nên chiến-xa hồi 1915 ?

□

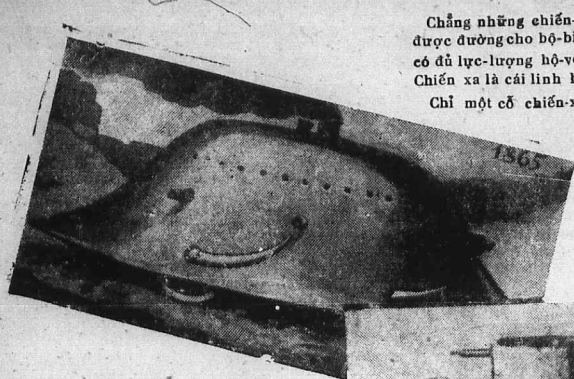
Từ năm 1915 tới nay, chiến-xa đã tiến được một bước thật dài, bước đường dài hơn cả bước đường chiến-xa tiến rầm-rã trong non năm ngàn năm trước. Điều đó cũng không lạ. Với cuộc Đại-chiến 1914-1918, trong 4 năm kỹ-nghệ cơ-khí chiến-tranh phát-đạt tiến-triển mau bằng trong 4 thế-kỷ. Và chẳng bị thất bại hồi ấy, Đức ngày đêm nuôi chí phục-thù, đem hết tâm lực ra phụng-sự cho kỹ-nghệ chiến-tranh, ngay từ sau hiệp-v ước đình-chiến năm 1918.

Nên tới năm 1939, khởi một cuộc đại-chiến thứ nhì, Đức đã sẵn sàng đủ thứ, chỉ đợi có dịp là đem ra dùng, chẳng hề khoe khoang khoe-lác gì trước cả, cố ý để địch-quân phải kinh-ngạc đối-

Chiến-xa khổng lồ hay pháo-dài lần do Đức-hoàng Frédéric Guillaume III họa kiểu năm 1897

1897

Một kiểu chiến-xa tưởng tượng năm 1865

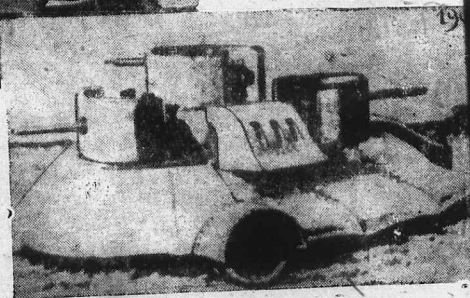
diện với những chiến-cụ khí-gió tinh-xảo tới tận một cách xuất kỳ bất ý, tự nhiên nhuệ-khí cùng lực-lượng chiến đấu bị giảm sút đi.

Điều đáng chú ý nhất là Đức đã tính cách thay đổi xáo trộn hẳn chiến-lược xưa và đã thành-đồng một cách rõ ràng. Chiến-xa được «lĩnh» ấn tiên-phong trong các cuộc xung-xát công-phá đại-đồn, và tới nay thành ra cái then chốt của chiến-tranh, đã tặng cho cuộc chiến ngày nay cái hình-dung mới mẻ: *lưu-động hay chớp-nhoáng* (trước kia chiến-xa đi chậm như sên và chỉ làm ngăn đường lối của quân-sĩ, ngày nay thì chiến-xa bắt buộc quân-sĩ và cả một đạo quân phải theo rồi vết bánh xe).

Chẳng những chiến-xa mau lẹ mạnh mẽ mở được đường cho bộ-binh, pháo-binh mà lại còn có đủ lực-lượng hộ-vệ cho cả quân-đội nữa. Chiến-xa là cái linh hồn của chiến-địa vậy.

Chỉ một cỗ chiến-xa hạng nặng phun lửa và hơi nóng ra, đánh tan được hàng ngàn bộ-lớt.

Mới đây, người Mỹ lại định chế cả chiến-xa thủy-lục, chẳng những dùng để đánh thành mà thôi, lại dùng để đổ-bộ nữa.

Kiểu chiến-xa của Pennington họa năm 1900

Chẳng biết rồi trong giai-đoạn trớ cuộc đại-chiến hiện thời, chiến-xa còn tiến-bộ đến đâu, và nếu có cuộc đại-chiến thứ ba nữa, thì sẽ có cả những chiến-xa độn-thổ, độn-thủy và bay được, cũng chưa biết chừng.

VĂN-HẠC

KHÔNG MỘT AI CÓ THỂ BỎ QUA NHỮNG TÁC-PHẨM VĨ-ĐẠI TRONG TỦ SÁCH NGUYỄN-HÀ
DO A-CHÂU AN-CỤC 17 ÉMILE NOLLY HÀ NỘI ẤN - BÀNH

MỘT TÀI BẢN :

Một truyện tình 15 năm về trước

của bà giáo LƯU-THỊ HẠNH Tác phẩm văn-chương đã gây được thành-tích rất vẻ vang trong văn-học-sử Việt-Nam cận-đại, đã được rất nhiều báo Pháp, Nam cực lực khen ngợi. Là lần thứ hai tái đ. 220 trang, giá 1 \$20 (bộ sách có hạn)

Chân trời cũ

của HO - DZÉNH tựa của THẠCH-LAM

(trong Tự-Lực Văn-Đoàn) Một cuốn truyện này đủ nâng cao văn-chương Việt-Nam lên ngang hàng với văn-chương Âu-Mỹ. Truyện rất cảm động 200 trang, giá đặc biệt 0\$8. A - CHÂU đã ra hơn 70 thứ sách. Hối catalogue, kèm timbre 0\$05

Nhà sản xuất lớn các thứ áo dệt (pull-overs, chemisettes, slips, maillots, v.v...) chỉ có...
HÀNG PHUC-LAI 87-89 route de Hué — Hanoi
BÁN BUÔN KHẮP ĐÔNG - PHÁP — AO TỐI KHÔNG ĐAU SÁNH KIP

3000 NĂM TRƯỚC HÀN-TÍN ĐÁ DÙNG chiến-xa để diệt 30 vạn quân

của Sở Bá Vương ra thế nào ?

Theo binh-pháp, trong cuộc chiến-đấu, về võ-khí lợi hại nhất là chiến-xa. Nếu chiến-xa mà dùng đúng trường-hợp và có phương-pháp, phần

thủ-thắng có thể cầm chắc trong tay. Chẳng phải mới có từ ngày nay, hàng mấy ngàn năm xưa, chiến-xa đã thấy xuất-hiện ở chiến-trường. Kịch-liệt nhất và có danh-tiếng nhất trên chiến-sử phương Đông này, là trận đại huyết-chiến ở Huỳnh-dương, Hàn-Tín đại nguyên-sứ quân Hán, đã dùng chiến-xa làm cho Tây-sở Bá-vương Hạng-Võ phải thất điên bát đảo, bỏ lại hơn 30 vạn quân tinh-nhuệ vùi dập trong gò thấy sông máu, cầu chạy lấy thoát thân.

Thuật chiến-xa của Hàn-Tín đây dù không có về tinh-kỹ xảo-diện như những chiến-xa chế theo phương-pháp khoa-học của các nước Nga-Đức hiện đang ganh đua nhau làm mưa làm gió ở các chiến-trường Âu-châu kia, nhưng ở vào lúc bấy giờ, cách chế và cách dùng được một võ-khí lợi hại như thế, cũng đáng kinh-phục lắm.

Vì dùng làm Nguyên-Bảo thay Hàn-Tín làm nguyên-soái cầm quân chống với quân Sở, Hàn-vương bị thua một trận rất đau đớn ở Chu-y-thủy, năm đạo quân hơn 50 vạn hầu hết bị giết và bị thương, lại đeo thêm ông bố để là Thá-côn, có vợ yên là Lã-hậu bị bắt làm con-tin. Hàn-vương xiết bao

bối-hận, quyết tâm tất phải báo thù. Muốn cầu lấy một tướng tài trí-dũng kiêu-toàn, ngoài Hàn-Tín ra không còn ai là người thứ hai nữa. Đột lại tướng ấn của Ngụy-Bảo, Hàn-vương lại khẩn-khoãn mời Hàn-Tín ra giữ chức nguyên-nhưng.

Tuy vậy, Hàn-vương vẫn ngấm ngấm lo sợ trong lòng, vì trận đại bại ở Chu-y-thủy chưa hoàn hồn.

Đối với một tay quái-kiệt, có sức khỏe địch được muôn người như Hạng-vương kia khó mà thủ-thắng được. Dò biết điều lo sợ của Hàn-vương, Hàn-Tín muốn tỏ ra cái thẳng-toán đã tính trước được rồi, liền tỏ bày cho Hàn-vương được yên lòng vững dạ :

— Chúa-công khá yên lòng, hạ-thần đã sẵn có cách phá tan quân Sở rồi, tức là cách dùng chiến-xa vậy. Khi ở Hàm-dương, hạ-thần đã chế được mấy trăm chiến-xa, để dự-bị đánh Sở, hiện đã sai người đi lấy về rồi. Binh-pháp đã nói : « Ở nơi bằng phẳng có thể dùng xa-chiến, ở nơi núi hiểm có thể dùng bộ-chiến, còn lúc công-kích truy-tập có thể dùng mã-chiến, mỗi nơi dùng mỗi cách không hề giống nhau.

Bên ngoài thành Huỳnh-dương, chừng 30 dặm, có một khoảng đất, hình thế rất bằng phẳng, có thể dùng xa-chiến. Những chiến-xa của hạ-thần chế ra, rất nên dùng vào bây giờ, cầm chắc là đánh tan được quân Sở và bắt sống được Hạng-vương.

Xin nói qua về cách chế chiến-xa này : lấy những xe thương dùng, nối tiếp vào nhau, mỗi xe do một con trâu kéo bày thành trận vuông, 4 mặt đều thế. Trên xe đặt hai ngọn thương, để che giữ mặt trước xe, sau xe có để chứa nước để phòng hỏa-công. Mười tên quân đi trước, đều có mang thương, thuẫn, mười tên đi sau, đều cầm cung tên. Bên trong trận xe, vài mươi bộ liên-tiếp nhau. Khi quân giặc đến, thì dùng kỵ-binh xông ra đánh, chắc là đại thắng. Phương chi một xe có thể địch nổi 100 kỵ-binh, 10 cỗ xe có thể địch nổi nghìn người. Sau nữa dùng xe là để cho quân lính đỡ mệt, lúc đi

có thể chửi lương-thực, lúc nghỉ có thể làm doanh-vệ. Nhất là dùng đề xông trận, thì địch-quân thế nào cũng tan vỡ. Hay là đề lập ngăn những nơi hiểm yếu chật hẹp, quân địch khó mà chạy trốn được.

Hàn-vương nghe nói, xiết bao vui mừng, lập tức cho một bọn thợ đóng đến theo như kiểu mẫu của Hàn-Tín, gấp chế hơn ba ngàn chiến-xa. Chế xong, Hàn-Tín hạ lệnh cho các tướng đốc-xuất quân lính luyện tập theo đúng phương-lược đã chỉ bảo. Luyện tập trong hai tháng giới, đội chiến-xa trở nên một đội tinh-như. Hàn-Tín liền đưa thư cho Hạng-Võ, trong thư dùng giọng nói khích, khiển cho Hạng-Võ tự dẫn thân vào trận.

Quả nhiên, Hạng-Võ nóng nảy mắc mưu, lập tức tự dẫn 30 vạn hùng-binh từ Bành-thành luôn ngày đêm kéo thẳng đến Huỳnh-dương cùng Hàn-Tín quyết sống mái.

Sức khỏe không địch lại mưu-hâm, Hạng-vương hăm hồ đến nơi, chực bắt ngay lấy Hàn-Tín mà ăn sống nuốt tươi mới hả giận. Nhưng một hôm hai hôm, rồi ba hôm, mặc cho Hạng-vương găm thét, đương oai diện-võ hoải, bên quân Hàn vẫn im lặng như tờ, không hề thấy động dặng gì cả.

Đối với Hàn-Tín, bấy lâu Hạng-Võ cũng đã biết tài, thấy vậy không dám chệch Tin là hèn nhất, chắc là Tin có mưu kế gì đây.

Thật quả nhiên, đến ngày thứ tư, bên quân Hàn nổi một tiếng hiệu dậy đất vang giới, một đội người ngựa xông ra, tiếp đến một viên đại-tướng, hiệu cờ hai chữ

« nguyên-nhuang » theo sau có các tướng hộ-vệ. Đến mặt trận, dùng ngựa lại, viên đại-tướng lên tiếng: « Lôi là Hàn-Tín, xin được nói chuyện cùng Hạng-vương ».

Vốn tính nóng như lửa, lại sẵn mối căm hờn, chẳng đề cho Tin nói tiếp lời, Hạng-Võ liền múa ngọn thương nặng hàng ngàn cân, xông vào đánh Tin. Lại vẫn dùng kế, Tin chỉ giờ kích lên gậy đỡ, rồi phóng ngựa chạy luôn. Chẳng chịu bỏ, Bá-vương phóng ngựa đuổi theo. Biết là

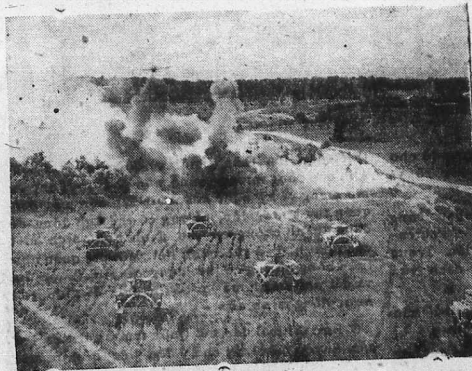
kế của Tin dữ vào trông, các tướng can ngăn, nhưng Bá-vương cứ quyết đuổi. Khi đến sông Kinh-sách, Tin qua cầu, đến đầu bên kia đứng lại, miệng cười hơn hờ nhưng

(xem tiếp trang 35)

Những trận đánh bằng chiến-xa lớn lao và ghê gớm nhất trong cuộc thế - giới đại - chiến ngày nay

TỪ HAI TRẬN CHIẾN-XA NĂM 1918 ĐẾN CÁC TRẬN CỎ HÀNG NGÀN CHIẾN-XA DỰ CHIẾN Ở MẶT TRẬN NGA

Một đoàn chiến-xa trên mặt trận

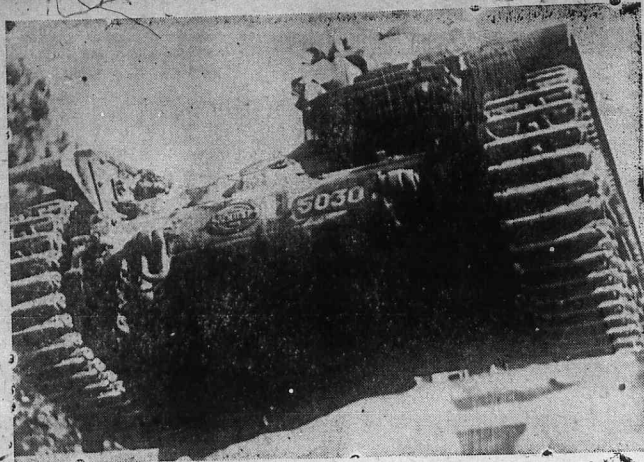
Trong các thứ khí-giới lợi hại nhất mà các nước đem ra mặt trận để giết hại lẫn nhau, trước hết ta phải kể đến phi-cơ và chiến-xa. Bỏ cũng là hai thứ khí-giới tối tân, tuy trong cuộc Âu-chiến trước đã trông thấy nhưng bây giờ mới thực là tinh xảo hoàn toàn. Không một ngày nào đọc các tin về chiến-tranh ở khắp các mặt trận gửi về ta không thấy nhắc đến hai thứ khí-giới đó. Có thể nói ở các mặt trận, nhất là mặt trận phía Đông, không một ngày nào là không có các trận chiến đấu dữ dội giữa các đội phi-quân và các đội chiến-xa của hai bên đối thủ. Các tin Đức nói số phi-cơ và chiến-xa của Nga sẽ viết bị hủy từ hai năm chiến-tranh đã có tới hơn 15.000 hoặc 20.000 chiếc. Tin Nga cũng nói số chiến-xa, phi-cơ Đức bị hủy cũng tới hơn 10.000 chiếc. « Thực là một cuộc chiến-tranh phải dùng đến rất nhiều chiến-cụ, nước nào sản-xuất được

người ta cũng có thể biết rõ các điều sau này:

1) Một chiến-xa đứng trước một kế địch có thể bắn thấu được lớp thiết-giáp ngoài của mình còn trái lại mình không thể bắn thấu được của người thì ít là phải chịu thua nhường đất. Các chiến-xa có súng liên-thanh không thể nào làm gì được các chiến-xa có đại-bác mạnh hơn lại có những vỏ sắt dày hơn. Trong cuộc chiến-tranh ở Tây-ban-nha người ta cũng nhận thấy rõ như thế.

2) Chiến-xa là kẻ thù nguy hiểm của chiến-xa. Một đội chiến-xa mỗi khi gặp chiến-xa bên địch phải bỏ ngay công việc khác để đánh chiến-xa nhưng cần phải có khí-giới mạnh.

3) Hai chiến-xa đánh nhau, chiếc nào có khí-giới mạnh hơn tất sẽ thắng. Như thế các chiến-xa bên mình phải họp lại để tiến đến gần bên địch nhưng phải có ý để cho bên địch khỏi trông

Một chiến-xa hạng nặng

ổ và bắn trúng mình. Lúc bấy phải dừng để cho bắn một cách chắc chắn. Cần phải trông rõ và được lợi chiều gió.

4) Không những phải tập đánh nhau từng chiến-xa một mà phải luyện cho quen với chiến-thuật đánh bằng nhiều chiến-xa một lúc. Trong một trận lớn như thế phải dùng đến cách vừa tiến vừa bắn.

Trong cuộc chiến-đấu với chiến-xa phải cần có kỷ-luật nghiêm và bắn rất giỏi, rất đúng.

5) Các khi-giới khác như trọng-pháo và đại-bác bắn chiến-xa trong khi chiến-xa đánh nhau không phải chỉ giữ địa-vị bằng-quan mà cần phải tìm cách giúp đỡ các chiến-xa bên mình.

Đánh các chiến-xa bên địch phải đánh đến khi phá hủy hẳn các chiến-xa đó, đến lúc đó mới có thể làm công việc khác được.

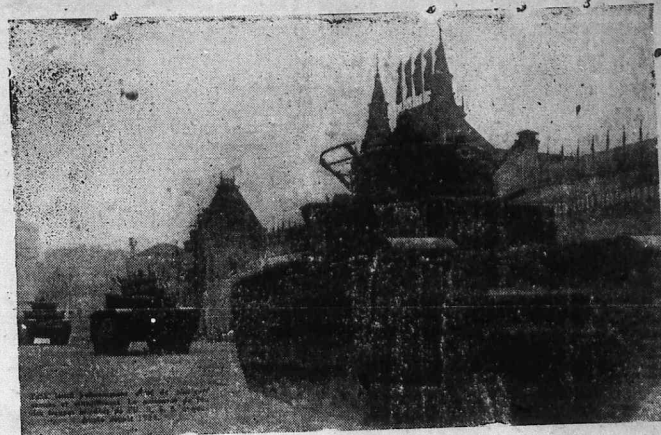
Sau một cuộc tấn-công bằng chiến-xa, cần phải tổ-chức lại các đội chiến-xa để có thể phải đi việc khác ngay như phá phòng-tuyến, đuổi theo quân địch, vây trận địa bên địch, ngăn và phá tan các đội quân trừ bị bên địch.

Sau cuộc đại-chiến trước, các nhà chuyên môn quân sự đã hiểu rõ ngay giá-trị của các chiến-xa nên không cho chiến-xa là một khi-giới phụ thuộc với bộ-binh nữa. Từ năm 1927 Anh đã nghĩ đến việc tổ-chức những lữ-đoàn cơ-giới-hóa và thiết-giáp và đến 1934 thì Anh có một lữ-đoàn thiết-giáp lớn. Cả các đội kỵ-binh cũng dùng các thứ xe cơ-giới-hóa và cùng với lữ-đoàn

thiết-giáp lập thành một sư-đoàn cơ-giới-hóa. Anh cho rằng mình ít quân nên phải lợi dụng sự mở mang về kỹ-nghệ của mình lập nên một đội-quân tuy không đông nhưng có thể lưu-động dễ dàng nhanh chóng có thể đánh quân địch một cách bất ngờ và rất mãnh liệt. Một đội quân như thế không những có thể dùng để giữ thuộc-địa và đất nước Anh mà lại có thể đem đi giúp các nước đồng-minh nữa.

Ở Đức thì mãi đến hồi Quốc-trưởng Hitler lên cầm quyền mới thấy chú ý đến việc tổ chức các sư-đoàn thiết-giáp và cơ-giới-hóa

Trong cuốn «Achtung Panzer!» tướng Guderian tổng-hành-trạ các đội quân thiết-giáp cũng công nhận rằng Đức trong lúc đầu tiên phải dựa vào các lý-thuyết của Anh và chiến-xa để tổ-chức các đội-quân cơ-giới-hóa của mình. Sau nhiều cuộc thí-nghiệm, đến Octobre 1935, Đức mới tổ-chức xong ba sư-đoàn thiết-giáp. Cứ mỗi năm, quân-đội Đức lại có thêm vài sư-đoàn thiết-giáp, mãi cho đến 1939 khi Hitler ra lệnh cho quân Quốc-xã tiến đánh Ba-lan thì Đức đã có từ 12 đến 15 sư-đoàn thiết-giáp. Đồng thời với lúc tổ-chức các sư-đoàn đó, các võ-quan Đức lại nảy ra được nhiều ý kiến hay về việc dùng thứ chiến-cụ tối tân đó, một thứ chiến-cụ đã giúp cho quân Đức thắng trong hầu hết các trận đại-chiến từ 1939 đến nay ở các chiến-trường, Tây-Âu, Đông-Âu cũng như ở miền sa-mạc Bắc-Phi cùng miền rừng núi ở Đông-nam Âu-châu.

Chiến-xa không lồ của Nga

Công-dụng của các sư-đoàn thiết-giáp

Ngay khi tổ-chức các sư-đoàn thiết-giáp, người ta đã phải tự hỏi rằng: « Công-dụng của thứ chiến-xa đó như thế nào? » Người ta không thể nào quên tốc-lực và phạm-vi hoạt-động của các chiến-xa có thể giúp cho một quân-đội đi đến sự thắng lợi nhanh chóng mà đem thử khi-giới tối-tân đó nổi bật với sự chậm chạp trong các trận của bộ-binh và pháo-binh — Người ta phải công-phân rằng các bộ-đội cơ-giới-hóa ngày nay không còn là thứ khi-giới chỉ dùng để giúp bộ-binh mà phải cố gắng cho đi tới chỗ hiệu-quả cực-điểm của thứ chiến-cụ đó.

Một đoàn chiến-xa Đức thường gồm có một bộ tham-mưu, một đoàn trinh-sát cơ-giới-hóa, một lữ-đoàn chiến-xa, một lữ-đoàn bộ-binh do xe ô-tô chở đi, một liên-đoàn pháo-binh, một liên-đội công-binh, một liên-đội pháo-binh bắn chiến-xa và một đội quân thông-lin. Một sư-đoàn thiết-giáp như thế phải có tới gần nghìn cỗ xe, trong số đó thì 500 chiến-xa và ô-tô có súng liên-thanh và 24 đại-bác. Một sư-đoàn như thế nếu kéo dài ra đi hàng một thì có thể dài tới 100 cây số. Hiện nay số sư-đoàn thiết-giáp của quân Đức đã tăng lên rất nhiều ta không thể nào biết hết được. Ngoài công việc phá đồn, lũy và trận-tuyến bên địch, các chiến-xa nhẹ lại còn thường dùng làm đội quân-xung-phong, đi trước để dọn đường cho bộ-binh và dùng để đánh đuổi và bao vây cùng phá hủy quân-địch, người ta thường so sánh các đội thiết-giáp với các đội kỵ-binh ngày

xưa. Công dụng của các đoàn chiến-xa Đức thực chẳng khác gì các đội kỵ-binh rất hùng-dung của quân Mông cổ ngày xưa. Mỗi khi mà các đoàn « voi sắt » đó rầm rộ tấn-công vào phòng-tuyến bên địch thì không còn thử khi-giới gì có thể ngăn cản được họa chẳng chỉ có các chiến-xa của bên địch.

Những trận chiến-xa rất ghê gớm

Ta cần phải nói qua đến các trận đánh giữa các đoàn chiến-xa của hai bên đối-thù. Từ trước đến đầu năm 1940, các nhà chuyên-môn quân-sự chưa ai dám viết về các trận đánh ghê gớm đó vì chưa đủ tài-liệu. Thực thế, mãi từ sau cuộc tấn-công của quân Đức sang các nước Tây-Âu như Bỉ, Hà-lan và Pháp và nhất là sau khi cuộc chiến-tranh Nga-Đức xảy ra thì ta mới thấy có những cuộc chiến-tranh ghê gớm và lớn lao giữa các đoàn chiến-xa. Tuy nhiên đại-tướng Đức Guderian cũng đã có dự-định đến cách đánh nhau giữa các chiến-xa từ trước, vì cho rằng các trận đánh đó ắt phải xảy ra. Kết-quả một trận đánh ngày nay phần nhiều là tùy theo kết quả của trận đấu giữa các chiến-xa, dẫn đến về một tấn-công hay mặt phòng-thù cũng vậy.

Các trận đánh lớn lao về chiến-xa đã xảy ra từ ba năm nay là những trận sau này:

Trận ở miền Plandres giữa quân Đức và quân đồng-minh Anh, Pháp. Các đội chiến-xa Đức đã đụng chạm với các sư-đoàn Anh, Pháp, Bỉ toàn là những sư-đoàn tinh-binh có nhiều chiến-xa

giúp sức và có cả những bộ đội thiết giáp độc lập. Trận này đã kết liễu cuộc lui binh ở hải cảng Dunkerque và bằng cuộc phá hủy hàng trăm chiến xa, và đại bác của đồng minh dưới sức công phá mãnh liệt của các đoàn phi cơ chiến đấu và các đoàn chiến xa của Đức.

Các sư đoàn thiết giáp Đức bao giờ cũng đi tiên-phong đã gặp ở mặt trận phía Đông một kẻ địch khá mạnh có thể nói là sẵn sàng sức cả về phạm vi và trọng. Nhờ vào các đội phi cơ chiến đấu và các đoàn thiết giáp đó mà quân Đức đã bao vây và phá tan được Hồng quân trong các trận lớn ở Bialystock, Minsk và Smolensk. Một vài nhà phóng viên quân sự trung lập đã được mục kích các trận đó có cả rõ những cảnh tàn phá ghê gớm tại các mặt trận sau các trận đánh bằng chiến xa. Như sau trận Bialystock, trên hàng hai chục cây số ở hai bên đường thấy ngàn ngàn hàng trăm, ngàn chến xa bị phá hủy.

Lại sau trận Smolensk, con đường ở quanh thành đó cũng đầy những xác chiến xa Nga.

Sau trận này, theo tin Đức, Nga đã mất tới 10.000 chiến xa và vô số súng đại bác và súng bắn chiến xa. Thực là những trận đánh bằng sắt và thép chưa bao giờ có.

Nhưng đến năm nay, vào hồi cuối tháng Mai và đầu tháng Juin, lại xảy ra mấy trận đánh bằng chiến xa, có thể nói là lớn lao và ghê gớm hơn

Chữ Nhật, chữ Hán

Muốn biết chữ Nhật chữ Hán phải đọc các sách sau này
1) NHẬT NGỮ THỰC HỮU (Le Japonais par soi-même) Tác giả Nguyễn-Quang-Lan, tiếng Nhật giảng ra quốc ngữ và chữ Phạn, đã các bài tập, các bài chưa, các mẹo luật, có kèm theo bản đồ Nhật để tra và khen là sách rất tốt, giá 25.
2) TÂN NHẬT: TÂN VĂN, đã các từ vựng, k. từ và romaji dạy cách dùng chữ Hán của nhà khác nhau với từ, giá 35.
3) NHẬT HỌC TIẾP KINH, dạy chữ Hán viết tắt, là 15.
4) TÂN VĂN THƯ-TRƯỜNG đã các mẹo, c. c. việc cần dùng.

5) HỮU VĂN QUY TẮC, dạy các mẹo luật chữ Hán, giá 15.
6) NAM TIÊN Y-HO, một bộ h. văn cổ điển y, lịch, lý, chưa hết các hướng thuốc, các tình được, các bảo cứu giá 250. Có bản kèm các tiệm sách. Ngân phiếu đủ.
M. NGUYỄN-DI-LUÂN Dir.ateur du
NAM TIÊN THƯ CỤ 37, rue des Pipes, Hanoi

ƯỚNG MỘT VIÊN THUỐC CỨU-LONG-HOÀN, người đang một thất kỹ nghệ, người mất ăn ngủ, thấy ăn ngủ, ngoa liền tiếp mời bữa CỨU-LONG-HOÀN, những người gầy còm đều được lên cân thêm sức mạnh.

T. phật hành Bắc Kỳ, Ai Lao — Etablissement V. H. A. — n. 8 rue de Cantonais — HANOI

Đó là các trận ở:

- 1) Bán đảo Kertch
- 2) Ở miền Kharlov
- 3) Ở khu Stalingrad hiện nay
- 4) Ở miền Cyrénaique gần biên giới Ai-cập.

Trong các trận này thì trận ở miền Kharlov bắt đầu vào khoảng 18 Mai và mãi tới cuối tháng đó mới kết liễu là trận lớn lao hơn cả. Một phóng viên quân sự đã đi theo quân Đức và Hung lại mặt trận này thuật lại trận Kharlov đã cho đó là «trận đánh bằng chiến xa lớn nhất hoàn cầu từ xưa đến nay» khi đi đến cách Kharlov độ 20 cây số về phía Tây Nam đã trông rõ di tích về trận đánh lớn lao đó. Trận đó đã kéo dài trong suốt 12 ngày, bắt đầu bằng cuộc tấn công của quân Nga dưới quyền chỉ huy Thống chế Timochenko để cứu miền Kertch và Sébastopol và kết liễu bằng cuộc đại thắng của quân Đức dưới quyền chỉ huy của Thống chế Von Bock. Trận này quân Nga đã dùng đến những chiến xa nặng 28 tấn có một đại bác 76 ly và 4 khẩu liên thanh, vô sắt ngoài giây tới 10 ly. Những con vật khổng lồ bằng thép đó đã bị phá hủy trông không thành hình nữa.

Trận này đã xảy ra trên một khoảng đất rộng 3.600 cây số vuông. Kết quả 3 quân đoàn Nga bị bắt làm tù binh và một số quân Nga chết không thể biết rõ được.

Trước hết, quân Nga định tấn công để lấy lại Kharlov, quân Đức đã đánh lui cuộc tấn công đó lại còn phá được 3 quân đoàn Nga, thật là một cuộc đại thắng đã mở đầu cho cuộc đại tấn công mùa hè của Đức.

Trận chiến xa giữa quân Đức Ý và quân Anh ở Lybie trong khu từ El Gazala đến Bir Hacheim tuy không lớn bằng trận Kharlov nhưng cũng rất là dữ dội. Trong 7 hôm đầu vào cuối tháng Mai quân của Thống chế Rommel đã phá được tới 451 chiến xa Anh, về phía Anh cũng nói là Đức Ý bị thiệt ngoài 200 chiến xa. Vì thua trận này, nên Anh mấy hôm sau mới mất cả Bardia, Tob ouk, Marsa Matrouh và quân Đức thừa thắng mới tiến đến tận El Alamein là mặt trận mà hiện hai bên đang cầm cự nhau đã một tháng nay.

Những thứ chiến xa tối tân của Đức

Sở dĩ quân Đức đã toàn thắng trong các trận đấu bằng chiến xa ở mặt trận phía Đông và ở sa-

mạc Bắc phi là vì Đức đã dùng những chiến xa rất hay và trong các đội chiến xa Đức lại có một vài thứ chiến xa mới lại rất tốt và rất mạnh, các chiến xa bên địch không thể sánh kịp.

Sau trận chiến xa ở miền Kharlov, vì trận địa khu này rất rộng nên các chiến xa Đức thường tu lại thành những hình vuông toàn chiến xa để tấn công. Cách tấn công này rất mạnh vì có thể bắn ở bốn mặt, cái hình vuông chiến xa đi tới đâu là quân địch phải lui không sao kháng cự được.

Đức lại có những chiến xa để công phá bên địch và để vận tải quân lính và chiến cụ khác rất mạnh.

Phóng viên báo «Popolo di Roma» có tả rõ thứ chiến xa mới này là thứ chiến cụ đã giúp cho quân Đức thắng trận. Nhờ các chiến xa này mà Đức đã có thể chờ nhiều quân lính qua các miền bùn lầy sau khi tuyết mới tan hoặc sau những ngày mưa lớn ngoài mặt trận. Đó là những chiến xa rồng rất mạnh mẽ và có đường cực mịn không được mỹ thuật lắm. Những chiến xa này mới này cao hơn các chiến xa thường và trông như một quả trứng khổng lồ. Các người làm ngồi ở phía sau và lúc đứng dậy thì đầu họ không quá thành chiến xa. Hàng chiến xa này học sát gầy hơn và trên các đường lầy mà các thứ xe và chiến xa khác không đi được, các chiến xa mới vẫn qua được một cách dễ dàng. Các bùn lầy và các hàng rào của bên địch cũng không ngăn nổi những chiến xa đó.

Cuối cùng ta lại nên nói đến thứ chiến xa tỏa hơi lạnh của quân Đức dùng ở các hải sa mạc Bắc phi. Nhờ thứ chiến xa đó mà khi hạn trong chiến xa đánh ở các mặt trận xứ Lybie không nóng quá và quân lính mới chịu nổi.

Thứ chiến xa này đã giúp cho Thống chế Rommel thắng quân Anh nhiều trận lớn lao như ta đã thấy.

Nhưng các chiến xa tối tân kể trên này cũng chưa phải là những cuộc phát minh cuối cùng. Chiến tranh càng kéo dài thì các nhà chuyên môn còn phải hết sức tìm tòi ra nhiều thứ khí giới, chiến cụ giết người mới là hơn nữa Kỹ nghệ này cho đến chung cuộc thế giới đại chiến nay cho đến chung cuộc thế giới đại chiến nay, chắc ta còn được trông thấy hoặc nghe nói nhiều thứ khí giới tối tân rất là màu nhiệm.

HÔNG-LAM

Quê Người

là thuyết của T. H. A. đã có bản khắp Đông pháp. Những câu chuyện thần thoại, cổ tích, tất cả các xã hội nhà quê Việt nam hết sức kỳ thú, gần tưởng, khôn khéo, người, dân trong nước nhất nhất đều đã chán và công phu, nhân loại của tác giả. Sách dày gần 350 trang, in loại cỡ nhỏ, thuật. Giá đặc biệt 1500 đ. Nhà xuất bản M. I. — 57, Phúc-kien Hanoi

Kính cáo các bạn đọc T.B.C.N. ở toàn xứ Cao-miên

Bản báo phát viên M. Nguyễn đức Kinh đã lên đường, đi Cao miên để tham qui độc giả và thu tiền cho Trung Bắc - Chủ Nhật.

Lúc này nhằm mùa mưa gió, lại thêm cuộc hành trình rất tốn kém, vậy, bản báo yêu cầu các ngài đóng tiền cho M. Kinh trọn năm, hay ít lắm cũng trả cho 6 tháng. Nếu các ngài đi vắng, xin đừng quên nhà người nhà trả tiền mua báo cho M. Kinh.

T. B. C. N. xin có lời cảm ơn qui ngài.

ĐÃ CÓ BÁN: THÂN - THỂ VÀ VĂN - CHƯƠNG

Tú - Mổ

Do Lê - Thanh viết - giá 0 \$ 60
Tú-Mổ là nhà thơ hải-ước, mà các bạn kinh-phục và yêu mến đã mười năm nay. Trong cuốn TÚ-MỔ các bạn sẽ thấy bút tích, và chân-dung của nhà văn, mà các bạn yêu-mến

NHỮNG VĂN THƠ XANH

SÁCH HOA MAI SỐ 21

của Jeannine Lê Thủy -- giá 0 \$ 12

CON DẠ TRĂNG

sách HOA MAI số 22 của Đào-Thiệu -- giá 0 \$ 12
Nhà xuất-bản CÔNG-LỰC 9 Takou Hanoi

NHẤT ĐỊNH ĐẾN NGÀY 9 OCT. 1942

Bạn sẽ có

những món quà biếu xưng, đáng này:

Vinh — Từ đây mỗi lần mua hàng (0,50 trở đi) ở Kiosque Thanh-Tao (bản sách, báo) bạn được quên hồi giấy Bon. Một tháng ít nhất bạn cũng mua được 5 lần, bạn đem Bon đến đổi lấy quà biếu (prime). Tùy ý Bon bạn đem thư để giá 0,50 — Có 12 Bon, bạn đem đổi lấy 1 tấm vé số Đông-Bons, bạn đem đổi lấy 1 hộp đồ chơi giải trí nhiều ảnh chụp về chiến-tranh) — Có 20 Bons đem đổi lấy 1 hộp đồ chơi giải trí hiện UNION giá bán 3\$ hoặc lấy 4 tháng T.B.C.N. hay 1 T.T.B. hay Tri-Tân hoặc lấy 6 tháng Đán-Bá hay Thanh-Nghị hay Kỵ-Nghệ.

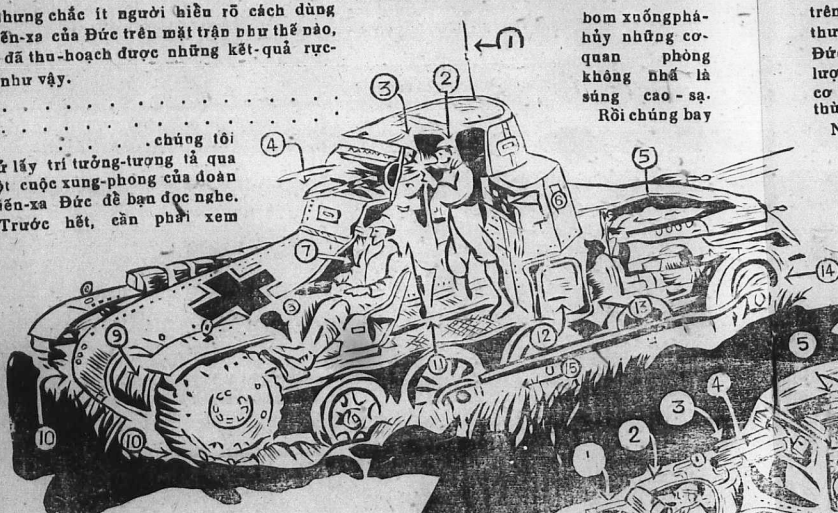
PHI CƠ VÀ CHIẾN XA ĐỨC

Thủ tá một trận xung-phong của chiến-xa Đức

Chiến-lược trên bộ trong cuộc chiến-tranh cơ-giới-hóa ngày nay, theo các cuộc hành-binh của Đức, ai cũng biết là hoàn-toàn căn-cứ vào sự dùng chiến-xa, thật nhiều chiến-xa.

Nhưng chắc ít người hiểu rõ cách dùng chiến-xa của Đức trên mặt trận như thế nào, mà đã thu-hoạch được những kết-quả rực-rỡ như vậy.

Chúng tôi thử lấy trí tưởng-tượng tả qua một cuộc xung-phong của đoàn chiến-xa Đức để bạn đọc nghe. Trước hết, cần phải xem

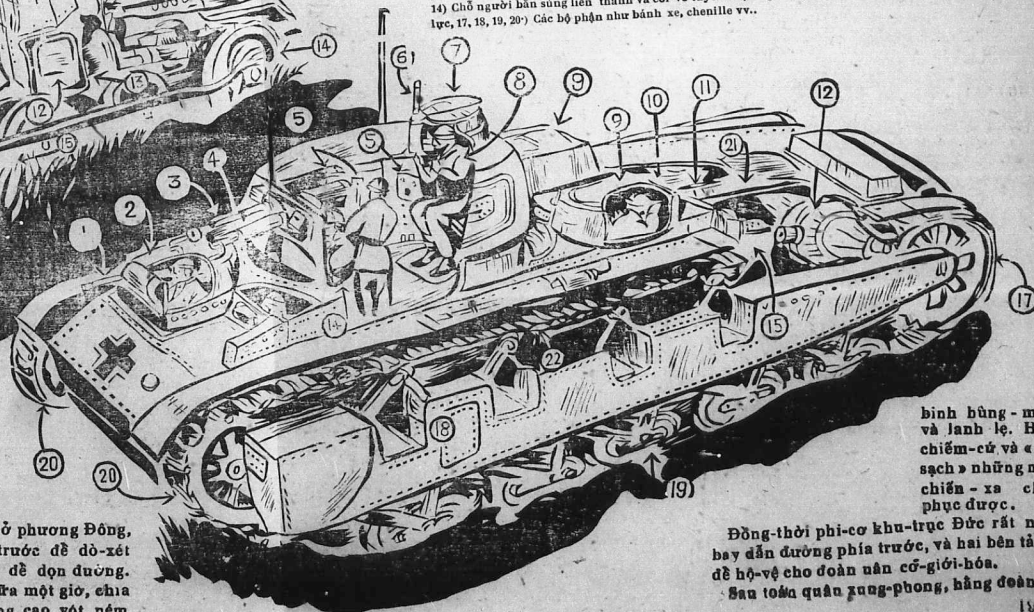
Chiến-xa hạng nặng khung ngắn, thủ khi giới của các đội xung-phong Đức, dùng để đi sâu vào các phòng-tuyến bên địch do các chỗ vỡ mà các chiến-xa nặng đã chọc thủng được. Trong xe có ba người, hai súng liên thanh, tốc lực 50 cây số một giờ. 1- Dây thu thanh vô-tuyến-điện 2- Chỗ người bắn súng, 3- Chỗ người chỉ huy, 4- Hai cỗ súng liên thanh 5- Động cơ 200 mã-lực, 6- Máy vô tuyến-điện, 7- Chỗ người cầm lái, 8- Bánh lái, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15- các bộ phận khác trong xe.

thiên-văn xem ngay nào! trời đã. Vì theo sự nhận-xét của mọi người thì các cuộc tấn-công của quân Đức bao giờ cũng thực-hành vào những thời kỳ trời quang mây tạnh.

Định ngày giờ rồi, tang-tàng sáng, lúc mặt trời lấp-ló xa-xa ở phương Đông, là cuộc tấn-công mở màn. Mấy đoàn phi-cơ trinh-sát bay trước để dò-xét địa-thể. Mấy toán phi-cơ phóng-pháo bay theo liền phía sau để dọn đường. Chúng bay rất cao, rất nhanh, tốc-lực tới 500 cây số hoặc hơn nữa một giờ, chia thành nhiều toán hết toán nọ đến toán kia, tự trên từng không, cao vót, ném

đã hợp tác với nhau
thê nào để làm mưa
gió ngoài mặt trận?

bom xuống phá-hủy những cơ-quan phòng không nhấ là súng cao-sạ. Rồi chúng bay

binh hùng-mạnh và nhanh-lẹ. Họ sẽ chiếm-cử và «quét sạch» những miền chiến-xa chính phục được.

Đồng-thời phi-cơ khu-trục Đức rất nhiều bay dẫn đường phía trước, và hai bên tả hữu để hộ-vệ cho đoàn quân cơ-giới-hóa. Sau toán quân xung-phong, hằng đoàn ph

thấp là xuống cách mặt đất độ 600 hay 700 thước để thả bom phá-hủy các địch quân-sư và phòng-ngự của địch quân.

Còn sót một vài cơ-quan phòng không nào là quân địch bắn lên và thả hàng toán phi-cơ khu-trục lên đuổi đánh. Đoàn phi-cơ trinh-sát Đức liền bay đi kéo theo các phi-cơ khu-trục địch đang miết đuổi. Bấy giờ hàng đàn phi-cơ phóng-pháo hạng nặng của Đức mới rầm-rộ kéo tới, như một đoàn diều hâu bay thấp là-là tự do thả-bom xuống, không còn bị ai ngăn đuổi nữa. Trong khi ấy thì trên khoảng không cao bằng sáu, bảy ngàn thước, những phi-cơ khu-trục tối-tấn của Đức liền Messerschmitt và Heinkel, lượn đi lượn lại xông tá đột hữu hộ-vệ cho đoàn phi-cơ phóng-pháo khỏi bị phi-cơ-khu-trục kẻ thù đánh phá.

Những trái bom hạng nặng ném xuống

như mưa. Trận-thế địch-quân bị phá-hoại tan-nát. Súng đại bác phòng không quân địch dần dần thưa tiếng rồi im-lặng hẳn. Đường đã dọn rồi, bấy giờ những chiến-xa hạng nặng của Đức mới rầm-rộ tiến lên, như một đoàn thú-dữ. Nền quân địch chịu rút lui thì sẽ có hàng trăm xe ô-tô thiết-giáp, hàng ngàn quân đi xe mô-tô ai nấy đều đủ khí giới sáng, đạn tối-tấn sinh sịch tiến lên luớt đi như gió đuổi theo quân thù, để chiếm đoạt những địa-điểm thật sản, thật xa trong nội địa địch. Cớ nhiên là đội quân cảm-tử đó tất sẽ bị thiệt-hại nhiều, song nếu hợp-lực với quân nhảy-dù, họ đạt được tới đích thì số thiệt-hại cũng không thấm vào đâu và không đáng kể.

Sau những chiến-xa hạng nặng, có những xe thiết-giáp đi theo trên chỗ hàng toán bộ-

Chiến-xa hạng nặng vừa, một hạng chiến-xa Đức thường dùng ở mặt trận Nga. Trong cái chòi ở giữa có 1 đại bác cỡ 75 ly trong chòi khác là những súng liên thanh. Có bảy người ngồi trên xe. 1- Súng liên thanh, 2- Chòi nhô ở trước, 3- Đại bác 75 ly, 4- Liên thanh, 5- Người bắn và người lắp đạn 6- Cột thu thanh vô tuyến-điện 7- Kính viễn vọng 8- Người chỉ huy chiến-xa 9- Chòi phía sau, 10- Động cơ 350 mã lực 11- Súng liên thanh 12- Cầu phía sau, 13- Người thợ máy cầm lái, 14- Chỗ người bắn súng liên thanh và coi vô tuyến-điện 15- Súng liên thanh 16- Hòm để thay tốc lực, 17, 18, 19, 20- Các bộ phận như bánh xe, chenille v.v..

cơ vận-tải Đức đóng như đàn ong, bay sa xuống cách mặt đất độ hai mươi thước, thả xuống đủ thứ cần dùng cho ba quân.

Nhờ cuộc hợp-tác chặt-chẽ và đặc-lực của phi-quân, chiến-xa Đức trở thành chúa-tể trên trận-địa, kéo theo bộ-binh là kẻ giúp đỡ sức của mình, đi tới đâu làm mưa làm gió đến đó, có cái thể vận-phu bất đương rất là hùng-mạnh, rất là mau-chóng, và rất là đặc-lực.

Đó, đại-khai chiến-xa Đức tác-chiến như vậy. Còn các kiểu chiến-xa mà Đức thường dùng là những kiểu sau này:

1. — Chiến-xa hạng nặng, gọi là « *Lourd intermédiaire* ». Hạng này vị tất đã là hạng chiến-xa lớn nhất của Đức ngày nay, song làm trận, Đức dùng luôn luôn hạng này và dùng tới hàng mấy ngàn chiếc một lúc, chính hạng này đã đem lại những chiến-quả rực-rỡ cho Đức từ khi khởi cuộc chiến-tranh đến giờ. Hạng này sức máy mạnh tới 350 mã-lực trên có bảy người ngồi, mỗi người chuyên một việc, như vận máy, lắp đạn, bắn súng, coi vô-tuyến-điện, trên đường phẳng đi nhanh mỗi giờ được 35 cây số. Thân nó dài từ 20 tới 25 thước, rộng độ năm thước rưỡi, ngoài bọc một lần thiết-giáp dày từ 85 tới 100 ly tây (lúc 10 phân tây) trên có chi một khẩu đại-bác 75 ly và nhiều súng liên-thanh hạng nặng. Cái đặc-sắc của chiến-xa hạng này là phía trước và phía sau đều có chỗ vận máy, nghĩa là chiến-xa có thể tiến hay lui một cách rất mau-lẹ dễ-dàng. Các hạng chiến-xa khác không có cái đặc-sắc đó.

DANG IN

Việt-Nam CỜ VÂN - HỌC SỬ

TÁC-GIẢ: NG-DÔNG-CHI - TỰA của TRẦN-VĂN GIÁP
LỜI-BẠT của HUYNH-THÚC-KHẮNG

500 trang toàn những tài liệu văn-học rất quý, soạn theo một phương pháp rất khoa-học — Giá: 1\$50

AI gởi mua trước ngày 10e Octobre 1942 sẽ được trừ 1-1, và không phải trả tiền bưu-phí — Thư và tiền gởi về:

M. Le Directeur

HÀN-THUYỀN XUẤT-BẢN-CỤC
71, Rue Tien-Tsin — HANOI

« *Léger intermédiaire* » sức máy mạnh 250 mã-lực, khung dài, có mười bánh xe, trên có lắp một khẩu đại-bác 37 ly và một khẩu liên-thanh. Nhân-viên trên xe gồm có bốn người, trên đường đất phẳng-phu đi mỗi giờ được 40 cây số.

3. — Chiến-xa hạng nhẹ, kiểu cũng như hạng trên nhưng đặt trên khung ngắn, có tám bánh xe, trên có ba người ngồi, với một khẩu đại-bác bắn chiến-xa hạng thường cỡ 25 ly, và hai khẩu súng liên-thanh. Sức mạnh của nó được 200 mã-lực, trên đường phẳng, chạy được 50 cây số một giờ. Hạng này thường đi tiên-phong vào công-phá thành-trị nào đã bị súng đại-bác bắn thủng một đôi chỗ trước.

Nhiều kiểu chiến-xa hạng này dùng làm xe của các viên tư-lệnh các đội chiến-xa. Những xe để riêng cho bộ Tư-lệnh dùng, thì khác ở chỗ chòi chỉ-huy lớn rộng hơn để việc chỉ-huy chiến-sự được dễ-dàng liên-lợi.

Mỗi tiền-đội (section) chiến-xa gồm 12 chiếc. Viên đội-trưởng ở trên xe chỉ-huy dùng máy vô-tuyến-điện truyền mệnh-lệnh cho các thuộc-viên trên các xe khác, cũng như dùng máy vô-tuyến để nhận những tin-tức về cuộc công-chiến. Như vậy không chiến-xa nào là không có máy vô-tuyến-điện thu-thanh và phát-thanh, với người chuyên môn về việc đó.

Mấy kiểu chiến-xa trên đây, từ 1939 đến giờ đã giúp Đức tăng được bao nhiêu trận lớn trận nhỏ trên lục-địa châu Âu và châu Phi.

Nhưng theo báo Times mới đây, thì Mỹ mới chế được một kiểu chiến-xa « thủy-lục », dùng trên bộ và dưới nước, đều tiện-lợi mau chóng dễ-dàng. Chiến-xa này người ta nói dùng để đổ-bộ thì tốt lắm, vì đang nổi trên mặt nước như chiếc tàu, lên đến trên bờ là chạy luôn như chiến-xa thường, chẳng phải dừng nghỉ một phút nào cả. Chưa rõ tốc-lực và sức mạnh của nó như thế nào, chỉ được biết là chiến-xa 3 chỗ tới 40 người, và giá mỗi chiếc là 23 000 mỹ-kim. Khi báo Times đăng tin ấy thì Hải-quân Mỹ đã chế được 25 chiếc và đang chế thêm 175 chiếc nữa.

Nếu tin ấy đúng, thì kiểu chiến-xa này hợp lực với « chiến-xa tự-động » còn mạnh và nguy-hiểm gấp mấy chiến-xa Đức nữa.

Mà Đức sẽ còn nghĩ ra những chiến-xa gì nữa để phá những chiến-xa của Báo Times nói trên kia?

VĂN-LANG

CHIÊN - XA ? Một võ khí đã cách mệnh chiến thuật xưa và tạo nên cuộc chiến- tranh lưu-động ngày nay

Năm 1914, bộ Tham mưu các nước giao-chiến đều nhận thấy cái nguyên-tắc sơ-dễ dàng của bất cứ chiến-lược nào, là quyền định đoạt trên mặt trận thuộc về nước công-chiến. Nghĩa là bao giờ thế-công cũng mãnh liệt và có hiệu-lực hơn thế thủ.

Nhưng bộ binh trong các cuộc xung-sát bị thiệt-hại vô kể dưới những trận mưa đạn của địch-quân thủ-thế trong cuộc đại chiến trước đây, khiến người ta dần dần quên khuấy mất cái sự thực căn-bản đó. Thậm chí, sau cuộc đại-chiến 1914-1918, người ta lại tin rằng, thế-thủ đặc-lực hơn thế-công. Người ta bảo rằng, muốn tấn công phải huy động ra lại mặt trận một số quân-sĩ đóng gập năm lần và phải có những phương-tiện

mạnh gấp năm lần nước thủ-thế, thì mới mong thắng được trận. Nếu không thì cầm chắc sự thất-bại trong tay. Thực y như thời cổ, người ta tin rằng thành cao hào sâu là những phương-tiện hùng-mạnh kiên-cố để ngự-địch vậy.

Sự thật ngày nay trái lại hẳn, hoặc nói cho đúng, người ta đã có hồi tin-tưởng một cách quá sai lầm.

Theo nguyên-tắc thì bao giờ thế-công cũng mãnh hơn thế-thủ, bao giờ thế-công cũng trôi hơn thế-thủ, cũng như lưu-động trôi hơn bất-động. Duy có thế-công là quyết-định được cục-diện chiến-trường, và cũng duy có thế-công là quyết thắng được. Đó là một sự cố-kỳ-nhiên rõ-rệt quá, thậm chí chính những nhà quân-sự chủ-trương thế-thủ

cũng phải nhận rằng muốn năm phần thắng lợi cuối cùng, tất phải xoay thế-thủ ra thế-công để phản công lại quân địch vì sung-sát nhiều quá, nên lực-lượng đã khôn-quyệt tiêu mòn đi.

Cuộc chiến-tranh ngày nay chứng thực điều đó một cách hiển-nhiên.

Từ 1939 đến giờ hết thấy các trận lớn nhỏ đều do quân công-kích thắng cả, trên các mặt trận châu Âu cũng như trên các mặt trận châu Á, châu Phi.

Tại Ba-lan, tại Bỉ, tại Nam-tu-lạp-phu, tại Abyssinie, tại Hi-lạp, tại bất-thể các mặt trận, chẳng chỗ nào quân giữ thế-thủ đủ sức cố thủ thành-trì nhất định không giao-chiến, để làm mòn sức quân địch được như hồ 1918 quân Đồng-

minh đã, có thể để làm hao-mòn lực-lượng quân Đức. Quyền quyết-định không còn ở trong tay kẻ thù thành; trái lại hoàn-toàn thuộc quân-đội công-kích.

Dù các phương-tiện phòng-thủ ngày nay đã tiến-bộ tinh-xảo hơn trước nhiều song từ năm 1939 tới nay, cuộc sung-sát thứ nhất của quân-đội công-phá đều định-đoạt được kết quả hết thảy các mặt trận. Trận Ba-lan, Đức thắng ngay từ ba ngày tiến đánh đầu tiên; trận đánh Cyrénaique lần đầu, quân trục thắng ngay từ ngày thứ hai là ngày hạ Mạnh Si-ti-el-Barrini; trận đánh Cyrénaique lần thứ nhì định-đoạt ngay từ khi quân Trục tiến tràn đến Benghazi v.v...

Các trận chiến-đấu ngày nay là gồm trong một cuộc sung-sát đầu tiên thường thường là cuộc sung-sát quyết-liệt, tiếp theo những cuộc lưu-động cực kỳ mau chóng đánh vào hậu tập, có thể lập thành phòng-luyến được nữa. Nước công chiến lợi-dụng cho thấy mau cuộc thắng-lợi đầu tiên, đánh thật mau chóng cho quân địch trở tay không kịp.

Bởi thế, mà người ta gọi là cuộc chiến-tranh chớp-nhoáng; thật không danh-từ nào hình-dung được đúng hơn, sự lưu-động chóng-vánh rất mực của chiến-tranh ngày nay. Vì cuộc chiến-tranh ngày nay chính là cuộc chiến-tranh lưu-động (guerre de mouvement). Nghĩa là cuộc chiến-tranh vụ sự lưu-động mau chóng làm linh-hồn cuộc chiến-đấu và làm mất-mạng cuộc thắng trận.

Vì đầu mà có cuộc cách-mệnh trong cuộc hành-binh ngày nay?

Chính là vì khoa-học tiến-bộ đã thay đổi chiến-thuật. Hồi 1914, vì súng ống của bộ-binh tiến-bộ mãnh-liệt, mà cuộc hành-binh theo lối Fré-deric hay Napoléon không thể thực-hành.

Ngày nay, chiến-xa thiết-giáp, đi lại trên khắp các địa-thể, mau chóng hơn bộ-binh và pháo-binh ngày xưa nhiều, lần thiết-giáp kiên-cố đủ để chống với súng đạn của bộ-binh và cả với đại-bác hạng nhẹ, và tự nó cũng có những khi-giới mãnh-liệt đáng sợ, nên quân-nào có nhiều và biết dùng dùng phép, thì lực-lượng hành-binh trở hẳn lên, vừa trội về lưu-động vừa trội về hộ-vệ.

Các binh-thu cũ giải nghĩa hành-binh là hỗn-dụng súng-đạn với lưu-động. Nay theo sức mãnh-liệt của khi-giới tối-tân, thì phải giải-thích thêm rằng: hành-binh là hỗn-dụng súng-đạn với sự lưu-động có hộ-vệ. Chiến-xa thiết-giáp như trên đã nói, có đủ các điều-kiện của sự hành-binh: súng-đạn, lưu-động và sức hộ-vệ.

Hồi tháng Mai năm 1940, có mấy nhà phê-bình quân-sự vẫn không hiểu rõ cái địa-vị quan-trọng của đoàn thiết-giáp trong cuộc chiến-tranh. Họ cho địa-vị nó cũng như địa-vị đội kỵ-binh ngày xưa có thể sung-phong, có thể cắt đứt sự liên-lạc của quân-đội địch và nắm phần thắng trên một mặt trận phòng-thủ không vững-vàng.

Thật ra, chiến-xa tối-lân hơn hẳn kỵ-binh vì chiến-xa lưu-động mau hơn, hộ-vệ kiên-cố hơn và sức sung-phong mãnh-liệt hơn. Chiến-xa thiết-giáp trội hơn cả đội trọng-pháo vừa chậm-chạp công-kích vừa không đủ sức hộ-vệ.

Chiến-xa thiết-giáp có thể làm đủ mọi việc của bộ-binh, mà việc hệ-trọng nhất là việc công-phá các trận thủ có phòng-thủ kiên-cố. Nó có đủ mọi tinh-cách của mọi thứ khi-giới; mà khi đoàn chiến-xa -thiết-giáp có một vài đội pháo-binh, bộ-binh, công-binh cùng súng cao xạ đi kèm, nhất là có một phi-đội đi theo trợ-lực, thì thật chiến-xa hoàn-toàn có đủ lực-lượng tự-lục, có thể gây được những chiến-quả mau-chóng và vẻ-vang trên chiến-trường, như nhiều tin vô-tuyến-điện đã nói.

Ngày xưa, người ta chỉ định cho chiến-xa nặng-nề chậm-chạp tới cỡ từ từ đi theo sau bộ-binh, để phòng ngự đại-bác của địch-quân mà thôi. Còn bộ-binh thì làm chúa-tể trên chiến-trường.

Ngày nay khác hẳn. Thông-chế Lizt nước Đức chỉ nhờ có mười đoàn chiến-xa thiết-giáp mà làm chúa được miền Ba-nhĩ - cán. Ngày nay, chính chiến-xa buộc cả quân-đội phải hấp-tấp chạy theo sau tốc-lực động-cơ của nó, và chính nó mở đường lối cho tất cả các đội quân, nay đều chịu bực đời ngồi trở thành những kẻ phụ-tá của nó.

Như vậy, cuộc cách-mệnh trong tác-chiến-pháp ngày nay chính là do chiến-xa gây nên. Chính chiến-xa đã tăng cho cuộc chiến-tranh ngày nay tất cả sự lưu-động tất tấc, khiến người ta đã phải dùng hai chữ chớp-nhoáng để hình-dung ra.

Chiến-xa làm chủ trên mặt trận. Chiến-xa «Nhấn» tiến phong và lép nên công đầu. Chiến-xa đã biến cải cả chiến-thuật xưa và tạo nên cuộc «chiến-tranh lưu-động» ngày nay vậy.

T.L.

ĐỀ NGĂN CẢN CHIẾN XA NGƯỜI TA

Chiến-xa một vũ khí lợi hại nhất

Không phải rằng trong cuộc chiến tranh vĩ đại của hoàn cầu ngày nay các nước mới dùng tới chiến xa, từ cuộc Âu-chiến 1914-1918 Anh-Pháp và Đức đã từng dùng đến chiến xa để tàn phá địch quân rồi. Nhưng mãi tới ngày nay chiến xa mới được hoàn toàn tin dùng và dùng cực nhiều - hàng ngàn chiếc - trong một lúc như không lẽ tẻ như trước cho nên chiến xa đã có một sức mạnh không ngờ và đã dựng nên không biết bao nhiêu chiến công cực kỳ rực rỡ. Chiến-xa hiện giờ là một thứ khí giới quan trọng nhất trong đám quân công-phá đất địch cho nên người ta có thể nói được rằng chiến xa là một thứ khí giới mới của các cường quốc ngày nay.

Sự thành công rực rỡ của quân Đức về mặt trận phía Đông đã làm kinh ngạc mọi người - ngay cả đến các nhà chuyên môn từ xưa đã phỏng đoán sự lợi hại của chiến xa cũng không ngờ chiến-xa lại giúp ích cho quân đội được đến như thế! Các đội chiến xa Đức có phi-quân giúp sức từng tháng trận bất cứ ở trên các đồng ruộng mênh mông của xứ Pologne, hay ở trên các bãi bùn lầy bát ngát của xứ Ukraine, ở trên các sa mạc thiếu người Châu Phi, tại các miền núi hay tại các miền núi hiểm trở Balkans hoặc các vùng tuyết phủ bao la của Nga. Thực không có một miền nào mà chiến xa không ứng dụng và không thành công được! Chiến tranh ngày nay đã thành chiến tranh lưu-động. Mất hết cả các chiến lược của chiến tranh phòng giữ hằm hồ ngày trước.

Có phải chăng là các sự phòng giữ ngày nay không đủ chống lại sự công phá? Hay là các chiến lược phòng giữ chưa được khảo cứu kỹ càng và làm cho hoàn hảo như ý người ta muốn. Vậy thì làm thế nào để ngăn cản chiến xa?

Súng phá chiến xa và chiến cụ ngăn cản chiến xa

Hầu hết các quân-đội địch bị chiến-xa Đức tàn phá từ xưa vẫn dùng các cách phòng-thủ từ năm 1914 riêng đề ngăn cản bộ-binh địch không có thiết giáp che chở: đó là các chiến-cụ cản trở gần 200 thước mới bắn thì thủ nỏ chiến xa cũng bị vỡ. Như thế phải có pháo-binh giữ giữ. Các hàng dây thép, các dây sục-sích bị bỏ đi để các đoàn đường tàu cam chéo xuống đất để chôn vào. Các quân đội còn dùng các rào bằng si-măng cốt sắt

phải làm thế nào và dùng những khí giới gì?

hay các đoạn rào thép nhỏ có thể đem đi chỗ này chỗ nọ được thật là tiện lợi: các khí giới vừa kể rất có thể ngăn được chiến-xa bằng cách làm cho chiến-xa phải dừng mình lên và các dây sích ở quanh các bánh xe không chạy được nữa.

Các súng phá chiến xa trước kia phần nhiều là súng liên thanh nay bị bỏ đi để cho các súng khác mạnh hơn, bắn xa hơn thế vào, tuy các súng này có một cái hại là bắn không được nhanh. Thành thử chỉ một vài cỗ đại bác cũng đủ phá hàng rào dây thép và các ống súng liên-thanh, các hàng rào bằng si-măng cốt sắt tuy có vững vàng nhưng đại bác hạng nặng cũng phá tan được, không những thế từ xưa chưa có một hàng rào sắt hay một chiến-cụ cản trở chiến xa nào chống nổi sức tàn phá của bom phi - cơ hiện giờ. Khi các hàng rào thép hay si-măng bị phá thì tức khắc chiến-xa địch ngay sang trận-địa mình. Lúc này chỉ còn súng phá chiến-xa để ngăn cản chiến xa địch, như thế công việc thật là nặng nề biết bao. Súng phá chiến xa cần phải mạnh để phá tan thiết giáp của chiến xa, lại cần phải bắn được nhiều đạn trong một lúc, bắn được xa và dễ giấu đi được. Nhưng nhiều khẩu súng trong khi thí nghiệm có thể bắn thẳng được một mảnh thép dày thí dụ độ năm phân tây thế mà lúc ra trận địa bắn không qua nổi ba phân tây của thiết giáp chiến xa địch vì chiến xa địch cử động lùa nên đạn bắn không đủ sức vào thẳng mặt thiết giáp chiến xa.

Đại tướng Đức Ludendorff đã từng nói: «Đánh chiến xa cần dùng sự bình tĩnh hơn sự vội vàng!»

Thật là đúng. Xin kể một thí dụ. Sức đạn của súng phá chiến xa không đủ mạnh. Người lính bắn đạn từ 400 thước vào chiến xa địch nếu thấy chiến xa địch tuy bị đạn mà vẫn tiến thì cố nhiên là bắn phải bỏ súng chạy, nhưng nếu hần có đủ can đảm để bình tĩnh đợi chiến xa địch tới gần 200 thước mới bắn thì thủ nỏ chiến xa cũng bị vỡ. Như thế phải có pháo-binh cầm đảm. Cũng như một người lính dùng súng liên thanh bắn bộ binh địch nếu thấy quân địch nằm chết nhao nhào

thì chắc chắn là hân mại nhưng nếu hân thấy đạn bắn ra tua tua mà quân địch không tốn hai bao nhiêu và cứ tiến hoài lại gần thì hân tất phải bỏ súng chạy thoát thân.

Súng liên thanh nhẹ bắn được nhiều đạn một lúc nhưng đạn đi yếu không thủng thiết giáp! Cổ nhiên là phải loại. Súng đại bác mạnh hơn, đạn bắn thủng thiết giáp nhưng đạn ra ít không đủ phá nổ nhiều chiến xa; lại cũng phải bỏ nốt. Nhất là khi có cực nhiều chiến xa cùng tiến một lúc thì súng phá chiến xa không thể nào đủ sức ngăn cản nổi. Không những thế Đức lại dùng phi-cơ cùng chiến xa luôn một lúc, như thế chỉ một loạt bom là đủ làm cảm hết các ổ súng liên thanh và các ổ súng phá chiến xa rồi!

Phi-cơ thật đã giúp chiến xa rất nhiều, bom không những phá nổi các hàng rào thép ngăn chiến xa lại còn phá vỡ hết các ổ súng bắn chiến xa nữa.

Đừng bắn chiến xa

Trong các chiến lược có thể ngăn cản chiến xa, có một chiến lược rất có hiệu quả và thường được dùng trong khi quân đội bị bị quá là dễ mặc cho chiến xa địch tiến, súng đạn không được bắn vào chiến xa nhưng chỉ đợi rình bắn vào các đoàn bộ binh đi xe động - cơ tới ngay sau đó. Thời

cổ, Alexandre hoàng đế đã dùng chiến lược này để phá tan những đội chiến xa dù đội của quân đội Ba-tư. Năm 331 trước Thiên-chúa, trong khi giao chiến với Ba-tư ngài ra lệnh cho đoàn quân tiên phong phải dẹp hẳn chỗ dễ cho đội chiến xa Ba-tư tiến, rồi sau ngài mới hơ binh chặn đường bộ binh Ba-tư. Khi đội chiến xa Ba-tư quay được lại thì bộ binh của mình đã bị giết sạch rồi thành thử chiến xa Ba-tư cũng bị phá hết. Sau đó ngài lại sang phá Ai-cập, quân đội Ai-cập có những đội voi trận rất hùng hổ không ai chống nổi. Ngài lại ra lệnh cho quân lính mỗi khi gặp quân địch thì cứ nhường chỗ cho voi tiến rồi sau hợp binh lại giết bộ binh địch theo sau voi, sau đó mới giết đoàn voi.

Tuy vậy chiến lược khó thi hành vì làm thế nào mà ẩn nấp được khi các đoàn chiến xa và

phi-cơ địch tiến sang trận địa mình để chờ cho chiến xa và phi-cơ địch qua hẳn rồi mình mới chia súng bắn vào các đội bộ binh địch theo sau?

Như thế các đội quân cần phải rải rác khắp nơi tựa như các pháo đài nhỏ của chiến tuyến «Stegfried» và chiến tuyến «Mannerheim» xây dựng khắp trận địa, nhỏ nhỏ và cách xa nhau nhưng có thật nhiều và thật dày, làm cho chiến xa địch tiến rất khó. Tuy vậy chiến lược này cũng không đủ sức ngăn cho chiến xa đứng hẳn lại nhưng làm cho chiến xa chỉ tiến được hai cây số một ngày thôi: như thế ta thật có đủ thì giờ để đối phó và tàn phá địch quân rồi.

Chiến xa ngăn chiến xa

Muốn ngăn chiến xa lại nên dùng chiến xa thật có lợi. Súng của chiến xa có thể bắn mạnh được

lại có thể đem đi đem lại rất tiện lợi không như súng phá chiến xa để trên mặt đất. Chiến xa dễ chạy, dễ lui và dễ giấu mình trong các bụi cây được. Khi cần phải rút lui thì chiến xa đem cả súng cùng theo chứ không naur bộ binh phải bỏ súng ông lại trận địa khi cần chạy thoát thân. Các khi - giờ, vì vậy đỡ tốn hại! Dùng trong các vùng có cây cối để phòng giữ chiến tuyến chiến xa có thể nấp trong rừng, hay

có thể vùi nửa mình xuống cát chỉ nhô lên một chỗ bắn súng, lại có thể nấp cạnh một hàng rào khi nào bị quân địch nhìn thấy thì có thể tức khắc đội chỗ được! Lúc cần có thể đem ngay súng của mình tới gần chiến xa địch để bắn mà binh lính không sợ bị nguy hiểm quá vì đã có thiết giáp của chiến xa che chở rồi!

Phi-cơ: khí-giới tốt nhất

Năm 1938, Ý định dùng phi-cơ ngăn chiến xa bị hết thấy mọi người bài bác và nghi ngờ: từ bộ quân đến phi-quân ai nấy đều cho là phi-cơ không đủ sức cản chiến xa.

Vài tuần lễ sau trong cuộc nổi chiến ở Tây-ban-Nha, trên con đường Gurdalajara một đội phi-cơ Nga thả bom xuống phá tan hai đoàn

chiến xa Ý đã làm cho thế giới kinh ngạc và tin ở sức mạnh của phi-cơ!

Đầu tháng Ba-lan hồi Septembre 1939 là vì Ba-lan ít phi-cơ quá, tuy vậy mà đoàn chiến xa Đức đã được phòng bị cẩn thận: trên mỗi chiến xa đều có đặt súng liên thanh phòng và một đoàn phi-cơ khu trục luôn luôn bay giữ gìn cho chiến xa Đức phòng bị như có phi-cơ ném bom của Ba-lan đến đánh phá!

Tại mặt trận Pháp phi-cơ đã phá hại nhiều đoàn chiến xa. Về sau, nhất là ở trận địa Lybie, đoàn phi-quân đã chiếm chiến nhất trong các thứ khí-giới cản trở nổi chiến xa. Từ đó mỗi khi có một đoàn chiến xa đi là hẳn có một đội phi-cơ khu trục bay theo che chở cũng như một đoàn tàu-chiến, tàu buôn đi trên Bắc-hải luôn luôn phải có phi-cơ khu trục bay quanh!

Quả vậy người ta có thể nói được rằng phi-cơ là một thứ khí giới phá chiến xa tốt nhất. Mặt trước chiến xa bao giờ thiết giáp cũng dày nhất nên nhiều khi chiến xa tiến lên đạn của súng phá chiến xa, địch không bắn thủng được. Hai bên cạnh và đằng sau chiến xa thiết giáp mỏng hơn, phi-cơ từ cao chỉ nhè các chỗ yếu đó mà bắn đạn xuống - đừng nói gì tới đạn trái phá 37 ly của phi-cơ làm gì với - chỉ đạn súng liên thanh thường của phi-cơ cũng đủ bắn thủng thiết giáp của chiến xa địch. Từ trước đến nay chưa có một thứ thiết giáp dày của chiến xa nào - dù là chiến xa hạng nặng - chống nổi đạn súng trái phá 37 ly của phi-cơ.

Bom của phi-cơ mới lại tại hại nữa. Một quả bom hạng nhỏ đối với chiến xa cũng đủ dội bằng những quả trái phá của các ổ súng đại bác hạng nặng của phi-cơ với. Hạng bom nặng, vô dụng nhưng ít nhất một khi nổ thì các mảnh bom bắn sâu vào hai mặt phải trái và mặt sau của chiến xa, các dây xích hẳn tan ra từng đoạn nhỏ.

Phi-cơ lại có thể trong giây khắc bay từ trong trận địa tới các đội chiến xa của quân địch đang tiến lên để thả bom xuống. Tại mặt trận lớn

phi-cơ có thể dùng được cực nhiều và cực nhanh để tàn phá các đội chiến xa địch. Vì trên mặt đất nhiều khi đường lối còn bị cản trở vì khúc khuỷu hay vì có nhiều chỗ cầu cống bị phá nên quân tiếp ứng không thể tới ngay trước mặt các đoàn chiến xa địch được. Phi-cơ nhanh hơn chiến xa, trên từng không bao giờ cũng rõ ràng vì không vương vướng gì vì thế phi-cơ rất nguy hiểm cho chiến xa.

Bởi thế cho nên ngày nay mỗi đội chiến xa đều có đặt súng cao xạ ngay ở trên chiến xa để phòng phi-cơ ném bom của địch quân đến phá.

Các địa lôi phá chiến xa

Tháng Septembre 1939 khi quân Pháp tiến sang đất Đức, quân Đức đã dùng rất nhiều địa

lôi chôn xuống đất để cho chiến xa Pháp đi lên trên thì bị nổ vỡ. Cách này dùng để làm cho đoàn quân tiên phong địch phải tiến rất chậm, một là bị địa lôi nổ giết hại, hai là phải đi xét xem đường nào không có địa lôi mới dám tiến mà tiến rất chậm, một ngày chỉ đi được một cây số!

Tháng Décembre 1939 quân Phần-lan đã dùng địa lôi để phá lại rất nhiều đội chiến xa và đội bộ binh Nga. Quân Phần-lan rất thiện nghệ

trong chiến lược dùng địa lôi vì quân Phần rất nghèo, ít súng phá chiến xa, lại rất ít chiến xa và phi-cơ nên chỉ dùng địa lôi để chống cự quân Nga. Có nhiều lần quân Phần để che cả đội chiến xa Nga tiến rồi mới chôn các địa lôi phá vỡ các đường đi mặt sau thành thử các đội chiến xa Nga tiến cũng không có lối mà lui cũng không có lối lần lần bị quân Phần đem trọng pháo đến phá sạch.

Các nhà chuyên môn quân bị đã nói rằng địa lôi rất lợi hại và một ngày có lẽ sẽ có một cuộc chiến tranh mà người ta chỉ dùng đến địa lôi để đánh nhau thôi!

TÙNG-HIỆP

Một số «chiến-xa» được đẩy để chu ở 4 bằng thơ «Mi-lan» phải để lại số 4.

CHỈ RUT BỚT ĐI MỘT CHÚT

SỎ SOONG CHẢO, LƯỚI ĐAO CẠO

Chiến-lược của chiến-xa ngày nay đã đổi thay từ đầu đến cuối. Từ địa-vị tới tư, nó nhảy lên địa vị chủ nhân trên chiến trường. Nó không chậm chạp lẹ lẹ đi theo đuôi quân đội như trước nữa. Trái lại, nó dẫn đầu cả ba quân trở thành những kẻ tay chân của nó, theo rồi nó mà tiến và nhờ sức ủng hộ của nó mà được vô can.

Nghĩa là chiến-xa là chúa tể trên bộ ngày nay, cũng như phi cơ là chúa tể trên không khí vậy.

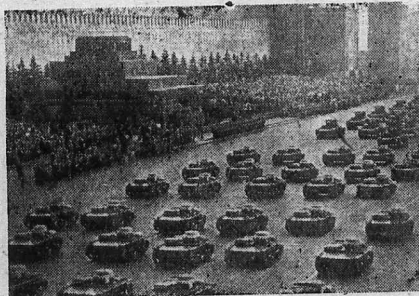
Chiến-xa phá thành trì, chiến-xa chọc thủng trận tuyến, chiến-xa hủy diệt các cơ-quan phòng thủ, chiến-xa lược-dịa, chiến-xa vây hãm địch quân, chiến-xa thu phần thắng cho cả một quân đội.

Nhưng cũng như bộ binh ngày xưa, chiến-xa cần phải ra trận thật đông, còn sức mau lẹ và sự kiên cố của chiến-xa, thì là điều kiện tất yếu, không cần phải nói. Chiến-xa cần phải có sức đi thật mau, và lần thiết giáp thật kiên cố đủ bộ vệ được quân sĩ và khí giới bên trong.

Phải, cần có thật nhiều. Trong cuộc chiến tranh, số đông bao giờ cũng mạnh hơn số ít. Hoàng-đế Napoléon đã nói rằng:

«Thượng-đế thường hay dành phần thắng cho những đội đại quân».

một nước có thừa sắt đề chế tạo hàng ngàn CHIẾN-XA

Một đội chiến-xa hạng nhẹ

Tốc lực, kiên-cố và số đông là ba điều kiện tất yếu của đạo chiến-xa ngày nay. Tin tức vô-tuyến-điện hàng ngày cho ta biết Đức huy động hằng năm ba ngàn chiến-xa dự cuộc xung sát. Giá thử không có số chiến-xa lớn như vậy, vị tất Đức đã có thể thành công.

Nhưng người ta lấy đâu cho đủ nguyên-liệu, nhất là sắt để đóng một lúc hàng ngàn hàng vạn chiến-xa?

Các nước châu Âu chưa biết lợi dụng chiến-xa đến

triệt để thường vẫn tự hỏi như vậy và do-dự trước chương-trình tổ-chức những đại đội chiến-xa.

Đó chỉ là một sự hiểu lầm. Từ trước đến nay, người ta vẫn tranh nhau đóng thật nhiều tàu chiến, và giành

địch về con số trọng tải của Hải quân.

Hải quân nước này, gồm có hàng triệu tấn tàu, hải quân nước khác có hàng mấy trăm ngàn tấn, toàn những con số khổng lồ. Tàu chiến làm bằng gì? Toàn là sắt với thép thế mà có ai lên tiếng phản-đối những khoản chi tiêu đồ xỏ của chánh phủ về việc tổ chức hay tăng cường Hải quân bao giờ đâu?

Chiến-xa làm bằng gì? Cũng làm bằng sắt và thép như tàu chiến, và máy móc

chiến-xa cũng chang đắt đồ hơn máy móc tàu chiến bao nhiêu.

Thế mà mỗi khi nhà Bình định đóng thêm hàng ngàn cỗ chiến-xa, thì mọi người đều lắc đầu rằng chi tiêu lớn quá.

Thật ra, nếu người ta bớt 150.000 tấn tàu chiến đi chẳng hạn, thì người ta có thể dùng số sắt, số thép, số «tôn» đó đóng được tới 500 cỗ chiến-xa 200 tấn và 1000 chiến-xa hạng 50 tấn.

Nghĩa là tổ-chức một đạo chiến-xa lớn mạnh cũng chẳng tốn kém bao nhiêu, nếu so với các khoản chi tiêu về việc đóng thêm năm ba chiếc tàu chiến khổng lồ từ 10.000 tấn tới 35.000 tấn chẳng hạn.

Mà tàu chiến trong cuộc chiến tranh lục địa ngày nay, thật chẳng làm nên được công chuyện gì ra tuồng, dù là những tàu chiến hạng lớn mạnh nhất.

Hai chiếc thiết giáp hạm «Repulse» và «Prince of Wales» của hải quân Anh trọng tải hơn 30.000 mỗi chiếc với những khí giới tối tân, như những súng liên thanh bắn mỗi phút tới 60.000 phát đạn, thế mà đã bị chìm đắm dưới sức công phá của mấy chục chiếc phi cơ.

Giá đem đổi hai chiếc thiết giáp-hạm ấy lấy độ 1.000 cỗ chiến-xa thì số sắt đó vị tất đã bị hủy-diệt một cách oan uổng như vậy.

Do đó, người ta nhận thấy cần phải đổi bỏ cái quan-niệm xưa về việc tăng-chính binh-bị, hầu hết chỉ thu gọn trong có một vấn-đề Hải-quân. Vì người ta thấy rõ rằng trong cuộc chiến-tranh ngày nay, một trận đại thủy-

chiến dù sao cũng không thể nào quyết định được kết cục của chiến-tranh.

Sở dĩ Đức đóng nhiều chiến-xa hơn thiết-giáp-hạm là vì nhận thấy rằng cần phải khởi một cuộc cách-mệnh trong thuật dùng binh, chứ không chỉ vì không có quân-cảng.

Mấy nước giao-chiến khác ở lục-địa châu Âu không nhận thấy như Đức, nên số chiến-xa ít hơn và không được cải cách tinh xảo bằng, chứ không phải là không chế được chiến-xa hoặc không đủ sắt và «tôn» chế chiến-xa.

Trong vòng hai mươi năm nay, sáu bảy nước châu Âu, mỗi nước tiêu dụng tới 10 triệu tấn sắt làm đường xe-hỏa, làm soong-chảo, làm liềm hái, lưới dao cạo, và nhiều thứ thường dùng khác. Nếu một nước trong mấy nước ấy nhận thấy chỗ dụng ý của Đức, hà tiện sắt một chút bớt ra một phần trong ngân phần số sắt đó để chế chiến-xa thì ngày nay cuộc điện chiến-tranh có đổi khác không thì chưa biết, song chắc chắn là hàng triệu người được ngồi yên trong gia-đình và được ung-dụng làm việc chế-tạo hay sản xuất để cung cấp cho chiến-tranh một cách đắc lực và đầy đủ...

LÊ-HÙNG-PHONG

Các ngài lịch sự chỉ nên dùng mũ IMPÉRIAL
ĐẸP, NHẸ, BỀN, DÙNG ĐƯỢC TỪ TRƯỞNG
Đại-lý độc quyền: Tamda & Cie
72, Viéle Hanoi. Tél 16 78
43, Gallieni Saigon. Tél. 20. 069

Gửi \$10 tem về lấy Catalogue illustre 1942 gratuit
BLOC IC-LAN rất mới và tiện lợi.
BLOC IC-LAN không cần giấy mực mà dùng được mãi. BLOC IC-LAN rất của thiết cho mọi người. Tổng phát hành: TAMDA & Cie (gửi 050 tem về sẽ nhận được một cái) giá mỗi bộ: 1000.
Bên ngoài: 1000.
Ngày nay, một trận đại thủy-

GIÁO - SƯ VŨ - ĐŌN

GÔNG NGAI. - Là một bí thuật Phật giáo tại Cao-mên, không kiêng cử phiền phức. Học gửi thư đã rất nhiều người có kết quả. Học gông 161 gửi thư 55, kèm tên tuổi. Làm bùa chữa tai nạn, bùa yêu nhân đạo 55. Có triết từ từ vì 25 của ngày sinh, giờ tháng để Mandat để Vũ-Đôn

131 Route de Hué Hanoi
Hải kâm cở 9006

CUỘC TRƯNG CẦU Y KIẾN

Nhiệm môn nữ trang mới chế 1942, bông vàng, chuỗi pend-antifs nhẵn ngọc thạch, thủ thiết. Vòng nửa mặt nhẵn hội toái mới lông lánh như kim cương.

QUẬN CHỮA
21, Rue Amiral Courbet Saigon

Muốn đảo tạo cho nước nhà sau này, m t lợp thanh niên xứng đáng, chúng ta, nhất là các bạn gái, ngay từ bây giờ đều nên đọc sách

GIÁO-DỤC NHI-ĐỒNG

cuốn sách giáo dục hoàn toàn của bà Đàm Phương, hội trưởng hội nữ-giáo Hué. Có tựa của quan Nguyên thượng thư bộ Quốc-dân giáo-dục: Phạm-Quỳnh. Lê-cường Hanoi xuất-bản in toàn giấy thường hạng. 200 trang khổ 18 x 24, giá \$50. Xin đặt mua trước, kẻo hết. Có riêng 1 bộ loại sách quý đồng bìa da chữ vàng giá \$700 và một loại bìa vải chữ vàng, giá \$350 để dành cho các bạn yêu sách. Xin gửi tiền đặt mua trước tự giờ. Cuốn sách quý này sẽ là một tặng phẩm trang nhà và hữu ích để các bạn mua tặng đối lứa thân hôn trong nhà cưới.

Édít. Lê-Cường 75 Paniers Hanoi

Tất cả danh dự, hồn phách của một kẻ kém kiếm, nghĩa vụ xứng đáng bất hoặc của một bậc mã thượng anh-bung sẽ diễn trong bộ:

QUẦN SƠN LÃO HIẾP

Giá 3500 do cây bút liệt tác của bạn THANH-BÌNH, một nhà văn chuyên viết các thư tiểu thuyết về loại về hiếp. Trong số rất rất về những thủ đoạn kỳ tài của các tay thương đàng giang hồ tại các danh sơn bồng đảo và lịch sử nền vô-thuật Trung-Hoa.

Loại Sách Gia Đình

Trong một thời kỳ nghỉ. Từ nay ra mỗi tuần một số. Team những truyện rất hay \$510 một số

24. - Hậu Hoàng Giang (của NG-VY)
25. - Tháp Báo Ân. . . (của NG-VY)
26. - Từ Bơ Cang. . . (của NG-VY)
Édít. BÁO - NGOC - 67 Negret
(phố Gĩa Nam) Hanoi Tél. 100

Đông Của dạy chồng

Hồng-Phong viết theo lời cô giáo Nguyễn-thị-Nh, kể lại
Chuyện thật một thiếu nữ lầm lỡ kết hôn với anh chồng dốt
nát mà sau cảm hóa khuyến khích chồng làm nên danh phận

(Tiếp theo)

— Việc gì con cũng lo tính đường xa, má à! Vì dụ mọi bề được sống êm gió lặng, thì bằng Tú ở với ông bà ngoại còn gì yên ổn sung sướng hơn nữa. Nhưng con phỏng khi trái lại, ông cụ quá già yếu vô chồng nhà con, thì thằng bé ở nhà này, không khác gì một cây đinh đóng ngay trước mắt ông, con không muốn để ông phải sinh buồn vì thế. Gặp cha mẹ mà không buồn nhìn mặt con, là thường tình người ta, chẳng có gì lạ. Lâm-cảnh như thế, con xin má cứ giao thằng Tú cho thím Bộ-Lân...

— Bộ-Lân nào kia? Bà Châu-hồng đang hỏi lại trí nhớ... À, có phải là chị vú nuôi con hồi bé ấy không? Hẳn ta lấy anh Bộ-chín, lại đi gọi là Bộ-Lân, khiến má hồ-ngờ quên lửng.

— Thì chú ấy sinh-thời không phải tên Lâm là gì? Má à, thím ta lập tiệm buôn bán ở gần bên lâu Châu-đốc, có dân có rề đến làm ăn từ-từ, một nhà đoàn-viên, phúc-hậu, ai thấy cũng khen. Trước đây, những khi đi về, con bay ghé lại thăm nom thím, và hồi đầu năm nay, thím có lên Saigon ở chơi nhà con một độ, thằng Tú đã quen thuộc quá quýt, vì thím đỡ trẻ khéo lắm. Hôm qua ở Saigon về, con nghĩ lại nhà thím một đêm, đã nghĩ ý phò thác và cần dặn mọi điều, thím cảm-động quá, phát khóc. Người ấy trung-hậu, có thể tin cậy được. Một mai, nếu gặp tình-cảnh có lẽ như con vừa nói, thì má cho người lên gọi thím đem thằng Tú về nhà chăm nom. Nhà ấy cũng có mấy đứa trẻ đồng một trang lứa, chúng nó có bạn chơi đùa với

nhau cùng vui. Mỗi tháng má đưa cho thím ấy mười lăm đồng, thỉnh-thoảng má có rảnh việc, lên tỉnh thăm cháu, không thì những hôm ba đi vắng nhà — mà ba thường có việc đi vắng luôn — thì má sai người tin cậy, đi đón nó về nhà này chơi. Nkr thế, bà cháu tuy xa, nhưng cũng như gần; và được điều có thể vững tâm, là thím Bộ-Lân sẽ yên mến săn sóc thằng Tú cũng như má yêu mến săn sóc vậy.

Bà-cụ ngắm nghĩ cảnh cháu sẽ phải gian nan lưu lạc, đến nỗi rưng rưng nước mắt, bất giác động lòng rơi lụy. M'nh-cầm yên ủi:

— Ấy là nói chuyện phỏng xa muốn một thể thôi, không chắc nó sẽ xảy tới đâu.

— Ủ, má tin dù đến thế nào, chẳng lẽ ba con lại giận lấy một đứa trẻ vô tội.

— Con cũng nghĩ thế.

— Còn việc thứ ba thế nào, con nói nốt cho má nghe.

— Việc thứ ba, con xin má nay mai thời-thường giúp đỡ cho vợ chồng con ở bên tây, nhất là để cho chồng con có tiền theo đuổi việc học đối ba năm nữa, kỳ được thành công như nguyện. Con nói nay mai và thời-thường, là vì hiện-tại trong bụng con cũng còn một số ít tiền, đủ cho con có lộ-phí đi tây chuyên này, và hai vợ chồng tiện-lận có lẽ đủ sống đăm bảy tháng nữa. Nhưng sau đó thì đến thời-kỳ không-bao lâu tuyệt lương, nếu má không tiếp-tức cho thì vợ chồng con sẽ phải chết đói ở Ba-lê mất đấy. Má nhớ năm nọ, con nói đôi xin tiền đặt mua mấy móc ở bên tây, ba má cho vợ chồng con một vạn rưỡi. Với số

vốn ấy, con khéo buôn bán ngược xuôi, nó sinh lợi ra cho vợ chồng con sống ở đất Saigon ba năm như nhà triệu-phủ, mà không hao hụt đến vốn mấy tí. Nhưng rồi lần lần phải heo hụt, vì chàng ăn học tốn tiền giáo-sư gấp mấy người ta, vì thằng Tú càng ngày lớn lên, rồi đến mới đây vì chàng sửa soạn đi tây, mỗi việc mỗi tốn kém nhiều, con nhờ số tiền ba má cho mà vận-dụng dần dần tới gập, đường hoạn. Thành ra đến nay chỉ còn lại chừng một phần ba. Nay con sắm sửa đi đi, và tính cuộc sinh-hoạt của hai người ở bên tây độ đăm bảy tháng sau là vừa. Ngoài lúc ấy nếu không trông cậy vào má thì còn trông ai?

— Sự sống bên tây, hẳn là gao châu củi quế, con nhỉ? Liệu chừng hai vợ chồng phải cần dùng mỗi tháng bao nhiêu mới đủ?

— Con chưa sang đến má hông xem xét được tường, nhưng cứ hỏi thăm mấy người đứng đắn kinh nghiệm, thì rồi đây hai vợ chồng con ăn ở hà tiện, mỗi tháng cũng phải chi tiền hai trăm hay ba trăm rưỡi là ít. Vì sự học của chàng, chắc phải tốn kém, chứ ăn mặc thì có thể (nh-giảm được chừng nào hay chừng ấy).

Đề má đổi số-nợ bà phủ Tôn, cho con hôm nào đi thị đem theo.

— Khoan, má cứ để dành đó, chừng nào con viết thư về xin, bấy giờ má sẽ gửi. Mỗi khi con có thư từ tin tức, cứ do nơi thím Bộ-Lân chuyển giao, cũng như mỗi khi má cho tiền, cứ đưa tay thím đem về bảo người con thím mua măng-đa gửi sang ấy. Việc giao-thiệp giữa má với vợ chồng con đều do nơi thím làm trung-gian, đáng ủy-tác tin cậy, miễn là giấu kín, đừng để ba con biết một tí nào, má nghe. Con vai trời phù-hộ, thì đời ba năm nữa, hoặc là chóng hơn cũng nên, con sẽ đem dâng ba con một sự vui mừng bất ngờ.

M'nh-cầm lấy trong túi ra một tấm giấy đưa cho mẹ xem:

— Trưởng-hành, con đã xin rồi, má nê!

— Hử, trưởng là gì, thứ giấy này nhà ta có

sẵn một bó, để trong tủ ba mày kia! Bà-cụ đáp với một cái bĩu môi.

— Má lầm rồi, đây là phiếu quốc-trái, cái này là giấy thông-hành để mà đi ra khỏi xứ-sở mình ở.

— Phiền nhĩ!

Có miếng giấy này mới có thể mua vé đáp tàu mà đi. Con là đàn-bà đi một mình, không lẽ ngồi trên boong như người ta; hà-tiên cũng phải lấy vé bằng ba, đánh tốn năm, sáu trăm bạc...

Một lát, nàng tiếp:

— Má ơi! ba việc ăn-cần giải tỏ, nếu được má lựa tâm chu-toàn hộ con, thì con được yên tâm khuyến gục chàng học, bề nào rõ cũng đạt tới mục-dích như con đã sắp đặt và mong ước. Con đi, chẳng những giúp ích cho chồng, lại còn có lợi cho tư-cách tri-thức riêng của con nữa. Thật thế, một khi sang ở bên ấy, con có xem xét khôn khéo của phụ-nữ phương tây mà học hỏi, bắt chước, cầu lấy mai sau làm nên một người đàn-bà có ích về phương diện xã-hội. Chứ mang tiếng là con gái nhà giàu, thân danh là bà kia bà nọ, mà...

...

... chẳng đóng góp mấy may công việc cho nhân-quần xã-hội, bấy lâu con vẫn nghĩ

thế là xấu hổ, mà à!

Hai mẹ con trao gửi nhau về tâm-sự này

giờ, để đến gần một tiếng đồng hồ. Ngoài mặt, bà-cụ lộ vẻ buồn thiu, vì lẽ mẹ con sắp sửa ly-biệt đằng-đẵng mấy năm, nhưng mà trong lòng thì đầy sự vui mừng, vì thấy con nhẫn-hận, khôn-ngoa, một tay xốc vác đăm dượng cả mấy mặt: nẻo đào-tạo chồng, nẻo phước-thù danh-dự, nẻo cố chịu thiệt thòi để làm vui lòng cha mẹ, nẻo lo bòn gân xây đắp hạnh-phúc xa xôi của mình. B nghĩ lời lẽ thường nói cha mẹ sinh con, trời sinh tính là rất đúng; chính bà khôn g

ngờ đầu con bà có ý-khí trương-phu, có tám-mơ rộng rãi đến thế.

— Con cứ đi theo chí nguyện cho thành, bất luận việc gì có thể trông cậy nơi mẹ tất cả. Bà nói thế rồi khóc tím-tức.

VI. — Mắt xanh của ông vua nước hoa Coty

Ở trong hầm xe điện dưới đất (métro) chui lên đại-lộ Saint-Michel, chúng tôi đạp vào xương sống của xóm La-tinh.

Đi một quãng độ mấy trăm thước, thấy một con đường lớn nằm vắt ngang, ấy là phố các trường học, vi đại-học-viện Sorbonne và các Cao-đẳng học-đường đóng quanh ở đấy.

Chúng ta rẽ sang tay phải, đi qua trước cửa Collège de France trông rất nghiêm-trang hùng-vĩ — nơi tụ họp nghiên cứu của các bậc danh-sư bác-học nước Pháp, như hạng Sylvain Lévy, Henri Bergson, H. Poincaré v. ... — cách xa chừng năm chục bước, thì đến phố Des Carmes, một phố rất cổ & kinh-thành Ba-lê, còn nhiều các dấu tích của các tiền-triều Louis để lại.

Sánh với bảy giờ, phố Des Carmes nên gọi là cái ngõ hẻm thì phải hơn. Đường-sá rất hẹp, lát gạch lốm chốm, gần giống như đường lát trong mấy làng xứ quê ta, hàng ngày móng chân trâu bò nên mãi thành ra chỗ lồi chỗ lõm. Nhà cửa toàn thị kiêu xua, gác thấp, tường đã rạn nhiều, ít cửa sổ.

(còn nữa)
HỒNG-PHONG

GIÁ MUA BẢO

	Một năm	6 tháng	3 tháng
Bắc-kỳ, Trung-kỳ, Ai-lao	10,000	5,250	3,750
Nam-kỳ, Cao-mên	12,00	6,25	3,25
Ngoại quốc và Công sở	24,00	12,00	6,00

Mua bảo phải trả tiền trước
Mandat xin đề:
TRUNG-ACCUB-NHAT HANOI

NGƯỜI TRỊ THỰC NÊN DÙNG:

- 1) THUỐC DA - DÂY ĐIỀU - NGUYỄN (chữa da ban đỏ)
- 2) THUỐC HO - GÀ ĐIỀU - NGUYỄN (chữa trẻ con ho gà)
- 3) THUỐC HO - LÃO ĐIỀU - NGUYỄN (chữa người lớn ho lâu)
- 4) THUỐC LỖ - THẦN ĐIỀU - NGUYỄN (chữa đau răng, đau hạ thân hạ)

Điều - Nguyễn

Tổng-cục: 125 Hàng Bông của quyền Hanoi
Đại lý: Đức-thắng, Dakao, Mai-linh: Saigon
Nam-cương: Mỹ-pho Vinh-hung: Vientiane

THUỐC LẬU SỐ 2

Chuyên trị 3 chứng lậu. Mới mả lần đầu. Bệnh lâu thế hai (tái phát). Bệnh quá ba tháng chưa khỏi nhờ thuốc số 2
TỔ-DÂN 0380

Nhà thuốc Tổ - Dân

131, phố hàng Bông Hanoi
Đại lý: Hải-phong: Mai-linh 60-42 Cầu-Đất, Nam-Giang: Việt-Long 28 B'n cũ, Phố-thơ: Vạn-Thọ 86 gần lảnh, Hưng-yên: Chi-Trường 36 g'l Marchand

Phản Murat và Super-Murat

Đây là một sự thành công hoàn thiên trong khoa bảo chế đồ trang điểm. Các phụ nữ qui phái có thể đem tất cả sự tin dùng của mình vào 2 thứ phản

MURAT VÀ SUPER-MURAT

Chất phản mạt này, mới ra đời, rất ấn tượng, gió không làm mất màu, lại có tài làm cho da mặt càng tươi trẻ thêm nữa. Phản MURAT có ba màu: (trắng, hồng da người) để dễ cho mau lẹ khi thường ngày đi ra. Phản SUPER MURAT có đến bảy màu để chọn lựa, để đôi những lúc sang hơn, như đi dự tiệc, đi xem hát v. v. Những bà cư sử từng đòi phải được khéo, nếu đôi phản Super-Murat thì sẽ đòi được khéo.

Phản MURAT giá: 1\$50

Phản SUPER - MURAT giá: 2\$50

KHÁP CỬA HÀNG LỚN ĐỀU CÓ BÁN:

Tổng phát hành Nam-kỳ Établissements RISON
146, rue d'Espagne Saigon

Tổng phát hành Bắc-kỳ, Ai - lao : Éts. VẠN HÓA
8, rue des Capoulonnais Hanoi

Tổng phát hành Trung - kỳ: Éts. TỬ - SƠN
Phan - Rang

Blanchit les dents
et conserve l'email

EN VENTE PARTOUT

CHUYỆN DÀI của VŨ AN-LÃNG

(Tiếp theo kỳ trước)

Chú kiên-gan chờ mãi đến tháng giun vừa rồi, mới biết chẳng nghe lời thím là thiệt-to, vì công-ty bị khánh - tận, những hội-viên nào không kịp lo - liệu rút mau vốn mình ra, đều bị thua-lỗ tất cả !...

— Vâng, thưa thím, cháu cũng có mong - manh biết chuyện ấy. Nhưng nghe dân việc chung-thần ngộ cũng đã có thể gỡ lại cho cháu một phần lớn số tiền bị thua-thiệt về việc ruợu. Năm ngoái, cháu thấy chủ cả-quyết rằng việc ngộ phải có lời to, có lẽ lại được đến gấp đôi...

Bà cười nhạt một cách buồn-rầu:

— Chú chị thì việc gì chẳng dám cả-quyết lời to! Ấy là cái số sắp đến ngày vận-hạ nên mới sui chủ quá liều trong các việc tung tiền ra chung vốn, chung thân với tất cả những người đến tẩn-tĩnh! Mà từ ngày ấy, có thêm bàn - định gì với thím, có chịu nghe lời khuyên - can của thím đâu! cứ chề thím là đàn-bà rụt-rè, và cứ cố liều để mong chóng giàu lớn!... Cháu tính: chung thân với người ta số ngộ xuất-cảng trong một năm là hai vạn tạ. Khi làm giao-kèo với người ta một trăm mười đồng một tấn, thì đang có chín đồng ruợi, hay mười đồng một tạ thôi. Ngờ đâu từ

hai ba tháng sau trở đi, giá ngô càng ngày càng cao vọt lên cho tới mười một đồng ruợi, mười hai đồng ruợi một tạ! Chẳng những xin hoãn đã không được, mà lại còn bị bồi thường về sự trảm-trẻ! Cũng may mà chú cháu chỉ chung thân có một phần nhỏ, nên mới lỗ vốn mất độ hai vạn ruợi, chứ nếu không

Tóm tắt những kỳ trước

Hai chị em Hạnh, Kiềm mở-có cha mẹ, phải đến ở với ông Phong là chú họ.
Hạnh và Kiềm sống khổ sở cạnh cô An - con ông Phong - một gái có mới x cũ tìm cách mà mai, cạnh-khéo làm cho chị em nặng nề nhục.
Vi một lần đến nhà Khắc-trung nom về sự học hành cho Kiềm, Hạnh biết khác.

nghe hẳn lời thím, định có chia đôi lãi với người kia, thì bây giờ hẳn là cũng chẳng kém gì người kia: vừa mất cả nhà cửa, mà lại vừa bị tù-tội nữa!

Bà ngừng lại để hương một tiếng thở dài nức-nuốt. Hạnh cũng thở dài, ái-ngại thay cho chú thím đã lỡ gặp hồi quá thua-thiệt.

Bà chép miệng, nói tiếp:

— Rồi chưa tìm thế nào ra cách bù-đắp lại chỗ hồi tháng ba lỗ vốn năm nghìn bạc về việc ký giao-kèo sẽ hai nghìn thước khối ván « Coffrage » cho nhà thần Lan-Hương, thì đã

lâm ngay đến việc thợ sê đình-công: c tháng trước gỗ trực lên xếp vào chạt một lán mà không cất được đến một cái « đầu gỗ »! Công của phu, của cai, của « gác », của thợ-kỹ vẫn phải trả, các món chi-tiền vẫn tổn-kém, thế mà không tha vào được một đồng một chữ nào cả !...

Sang tháng này, sự điều-đinh giữa các thợ với các chủ đã òa-hòa, thì lần mình lại chẳng nhất được một cái « com-măng » nào, đành phải chọn những gỗ xấu của ra bán gỗ guộc, hay là làm củi, và phải cho thợ cưa sẽ ván một phần, một phần ruợi, xếp đồng bán lỗ dần, để người làm khỏi ngồi chơi không!... Thật là họa vô dan chí!

Bà lại thở dài, trầm-ngâm một lát, rồi nói:

— Chú thím đã tìm hết phương để đối-phó lại tình-thế quá nguy-nan này, mà rồi cũng đành phải nghĩ đến cách bán tòa nhà ở ngoài này đi, lại đem nhau vào Phòng ở như ngày trước. Nhà nàv chưa đã đem bán rồi; họ mới trả có hai vạn, mà tiền cần phải có để cứu-vãn lại tình thế và danh-dự thì lại độ hai vạn sáu, hai vạn bảy mới đủ! Chờ đến bấy hôm nữa, nếu họ không chịu trả thêm, thì cũng lại đành phải gọi bán

11

Những tài liệu quý giá về cuộc chiến tranh đại đông A ngày nay

Chúng tôi vừa nhận được của tòa Độc giả Đại sứ Nhật ở Saigon gửi ra tặng một cuốn sách nhan đề là «Tư Hài đến Singapore» hay là 70 ngày đầu của trận chiến tranh Đại đông A do M. Tei-shon-Sho biên soạn và S. E. Iwatara Uchiyama đại sứ Nhật ở Saigon đề tựa. Sách này thuộc vào tủ sách Nhật — Đông-pháp năm 1942 là một tập tài liệu rất phong phú về cuộc chiến-tranh Đại đông A và Thái-bình-dương xảy ra giữa Nhật và Anh, Mỹ từ ngày 8 Dec. 1941; ngoài ra lại phụ thêm nhiều tranh ảnh và bản đồ về các cảnh chiến trường. Sách gồm có tám chương, bắt đầu tác giả thuật các nguyên nhân xa và gần trong cuộc chiến-tranh Đại Đông A, rồi nói đến nền thịnh vượng chung ở miền Đông Á, trận tuyến A. B. C. D. của đồng-minh Anh, Mỹ, Hà-lan, Trung-hoa để đối phó lại với Nhật. Sau càng thuật đến các trận đại chiến, từ trận phi quân Nhật đánh phá Hà-nuy-đi nơi căn cứ chính của Hào-kỳ giữa Thái-bình-dương cho đến trận Mã-lai và Tân-gia-ba rồi đến việc Tân-gia-ba đổi tên là Chiên-nam, và ý nghĩa việc Tân-gia-ba thất thủ..... Tân-gia-ba là nơi căn cứ kiên cố nhất của Anh ngày của từ Ấn độ đương sang Thái bình dương, cái then chốt của cả chiến lược Anh không những

ở Viễn đông và ở cả châu Á. «Tư Hài gia ba thất thủ theo lời viết trong cuốn sách này, là dấu hiệu tỏ ra rằng quân Anh và thế lực Anh đã hoàn toàn rút khỏi Á châu. Đó là sự thật bại đau đớn nhất trong lịch sử Anh từ xưa đến nay, theo lời tuyên bố của thủ tướng Churchill. Mất Tân gia ba là Anh mất cả quyền bá chủ ở Ấn độ và như lời nhà phê bình hải quân có tiếng Masanari Ito đã nói 3 ngày trước khi Tân gia ba thất thủ: đường tấn công của quân Nhật sẽ tiến thêm và đường phòng thủ của Anh sẽ phải lui về phía tây đến 3.000 hải lý (5.500 cây số) cho đến tận Alexandrie. Và như thế Anh không còn hi vọng gì có thể phản công ở miền Đông Á nữa.....

Cuốn sách này ngày đại sứ Uchiyama cũng đã công nhận là căn cứ vào những nguồn tin chắc chắn và một môt tài liệu dồi dào, có thể làm kẻ đưa đường chỉ lối rất rạch ròi cho các độc giả trong các rừng rậm của những tin tức về trận đại chiến này và là một kho tàng rất phong phú cho các nhà sử học điều tra. Vậy T.B.C.N. xin vui lòng giới thiệu sách này với các bạn đọc thân yêu. Sách này có bản in bằng chữ Pháp giá 2 đồng và bản in bằng Quốc-văn giá 1 đồng, và dịch rất là lưa lợt và rõ ràng, môt người ngoại quốc viết được như thế thật đáng khen vậy.

HÃY ĐỌC
NGHỆ THUẬT LÀM VIỆC
Nguyễn - xuân - Huy thuật theo
André Maurois giá 05\$0
ĐỜI VẠN
quyển II
của TRẦN-THANH-MAI giá 05\$0
Nhà xuất bản
TÂN VIỆT — 49, Takou Hanoi

Quốc-học-thư-đại-phát hành
của sách học quy-tron-tả sách học thuật
LƯC KHẢO VỀ
MỸ - THUẬT VIỆT - NAM
Giá thường 1\$50 - Giấy bounfant lênh
chỉ 3\$50 (còn ít)
ĐẠO SỐNG
(Nhảo cứu và phê-bình triết học). Giấy
thường 2\$. Giấy registre và lênh chỉ 4\$.
(còn ít). Thư-tr. ngân-phieu đt tên:
M. Lê-văn-Hồ 160is Tiên Trun - Hanoi

FOOR
MỤC ĐÚT MẤY TỐT NHẤT
Tặng phát hành **TAM - ĐA** ở Cie
72, Rue Wicle Hanoi - Telephone 16-78
Đại-lý: CH-LỢI Hàng-Bổ Hanoi - MÀ-L
LINH Hảiphong - Có bán khắp mọi nơi

Saigon **ĐI** **ĐI** **ĐI**
Trại 1, cởng gởi về cở com,
Al đã từng ở Saigon,
chưa ở Saigon hay sắp đến
Saigon. Saigon một vực thảo,
một hàn ngọc, một kho vàng...
NÊN TÌM ĐỌC
TUI BAC SAIGON
của **VŨ XUÂN-TU**
do Trung báo thư-xả mới phát hành
0\$60 1 cuốn. Mua buôn có hoa hồng

Có Tư Hồng
và
Giặc Cờ Đen
còn một số rất ít các bạn
nên mua ngay kẻo hết

3000 năm trước Hàn-Tin đã dùng chiến-xa để diệt...

(tiếp theo trang 12)

ra về chế riều mĩa mai. Bà-vương càng cảm, lại thúc ngựa vượt qua cầu, các quan quân hộ-vệ cũng với theo sau, nhưng mới được một nửa thì cầu gãy tan. Bà-vương biết lại trúng kế, nhưng kénay lại càng cay độc hơn, chực đuổi bắt Hàn-Tin, thì chẳng thấy bóng dáng hân dẫu nữa. Đàng lo nghĩ loanh quanh, bỗng tiếng súng bốn bề nổ rầy, hàng đoàn chiến-xa ở đầu kéo đến bỏ vây kín chặt như thành, tên cung tên nổ ở trong các chiến-xa thì như bắn vào như mưa xa gió táp. Bà-vương vội truyền lệnh cho quan quân phải liên chết xông phá vòng vây. Bà-vương cỡi ngựa xông trước, quan quân theo sau, nhưng chưa phá được vòng trong, các chiến-xa khác lại từng đoàn bổ vây thêm một vòng ngoài, coi như tường đồng vách sắt. Hăm trong vòng nguy nan khôn cách ấy, sức khỏe dù có thừa, Bà-vương cũng chịu không sao đánh phá được, huống chi số quan quân bỏ lại bị giết đến quá nửa rồi. Các tướng đều phàn nàn : — Chiến - xa khồng như người ngựa có thể xông đánh

được, nay lại bị họ vây chặt như thế này, thì biết làm cách nào mà ra được!

Thấy thế cùng, Bà-vương cũng thổ dài và nói một cách tuyệt vọng :

— Có lẽ ta sẽ bị thăng chết đói dờ (chỉ Hàn-Tin) (1) nó giết chết ở đây chăng ?

Cũng còn may, thời vận Hạng-vương chưa tới bước đường cùng, đang lúc lo sợ cuồng cuồng thì bỗng có một toán đông quân Sở do hai đại-tướng Quí - Bô, Chung-ly-Mạo, do đường tắt gặp đến hộ-cứu. Nhờ có cứu-binh ấy, Hạng-vương lên theo cái núi nhỏ, tìm lối chạy về được đến bản - dinh. Về tới nơi, Hạng - vương nói với các tướng :

— Chiến-xa thật là lợi hại. Đối với chiến-pháp ấy, sức khỏe mấy cũng bằng thừa. Ta không ngờ thằng chết đói dờ lại có cái chiến-phép lợi hại đến thế !
PHŨ-SƠN

(1) Nói mĩa Hàn Tin khi chưa gặp thời một hôm nhìn đói, được bà Phiêu-mẫu cho ăn.

CẦN MUA
Fables de la Fontaine ILLUSTREES. Mạnh-Quỳnh 28 Rue de l'Hôpital Chinois Hanoi.

TỦ SÁCH GIÁO-LỰC « ĐỜI MỚI »
Truyện học sinh ĐỜI - MỚI hay, vui, lạ, đẹp rồi, bổ ích cho tinh thần. Tác giả : Thái-Phi, Lê-văn Trương, Phạm cao Củng, Nam-Cao, Trần - văn - Tuyền v.v....
S51 : CON CHIM ĐÀU - ĐÀN
S52 : CHỜ CHẾT
S53 : TIẾNG Còi BẢO ĐÔNG
Môí tháng xuất - bản từ 2 đến 4 tập
Môí tập 0\$15 - Mua nhiều giá riêng.
Ấn, ngữ, chơi, học, tập, nghĩ v.v... yêu đương, nên theo đúng những lời khuyên của **THÁI - PHI** trong cuốn :
MUỐN HỌC GIỎI
cuốn sách chỉ thiết cho các bậc phụ-huynh ! Cuốn sách đủ giảng cho nam-nữ thanh niên 200 trang giá 1\$00
Nhà xuất-bản « Đời Mới »
62 Hàng Cột, Hanoi - Giấy nôi 1638

«... Không chỉ trông vào một ngành thương mại mà thôi, Đông đương còn phải khuyến hướng đặc biệt đến công - nghệ và kỹ-nghệ...» Dương-văn - Mân (Trích báo Tin-Mới ngày 11-8-1942). Muốn hiểu một cách đầy đủ hơn các bạn nhớ đón coi :

Đông-Pháp Duy-Tân
(L'Indochine Nouvelle)
C. L. P. I. C. 72 rue Wicle Hanoi xuất-bản

ĐA CỐ BẢN KHÁP CÁC HIỆU SÁCH LỚN
DICTIONNAIRE
FRANÇAIS - ANNAMITE - JAPONAIS
(avec notions de grammaire) par Kikuchi Katstro & Trần - Ngọc - Châu
Nhà in **GIANG-TÀ N° 94 Rue Charron**
Tél. N° 1509 Hanoi
xuất-bản và phát hành

ĐA CỐ BẢN :
Bóng mây chiến
của **THẾ-ĐU**
Đây là một cuốn sách tiểu-thuyết đã được giải thưởng của Tự-Lực-Văn-Đoàn Văn là thực đẹp và rất linh động xâu-xa, các bạn nên mua văn chương ấy cũng nên có một cuốn trong tủ viện gia-đình. Sách in đẹp, dày trên 20 trang giá 1\$40, do nhà
HƯƠNG - SƠN
97, Hàng Bông Hanoi xuất bản

MUỐN TƯƠI ĐẸP VÀ TRẺ TRUNG :
Em dịu, mịn màng, dễ dỗ, PHÂN FAVUIL tức không hại da, không làm phấn ngoại-quốc, làm trẻ-rẻ, tươi thắm sắc đẹp.
Nhớ mĩa tươi đẹp, MÀ-HỒNG FAVUIL giúp cho làn sáng của hồng hào.
Tươi và hồng, SẮP FAVUIL làm đôi môi thanh thớt, xinh xắn.
Chỉ cần PHÂN SẮP MÀ HỒNG FAVUIL mới làm các bạn sánh với trong việc to điềm và mỹ thuật do một người đàn bà Việt-Nam do học tập về chế tạo. Có bán khắp nơi, đủ mĩa sắc.

Ed. He-demandaire du Trung-Bac Tân - An N° Imprimé chez Trung-Bac Tân-Van 36, Ba, Henri (A. Oueans) - Hanoi
Certifié par l'Administration
Tirage : 1000
L'Administrateur, courant, Ng. 1000